

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

ในบทนี้ จะทำการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้ากับทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามที่ว่า “เหตุใด พรรคประชาธิปัตย์จึงสามารถสร้างฐานเสียงในภาคใต้ได้ รวมถึงการยื่นหยัดเป็นที่นิยมมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน” โดยจะขอแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 หัวข้อ เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานที่ผู้ศึกษาได้ตั้งไว้

ตารางที่ 4.1

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - 2544

วันเลือกตั้ง	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้	รวม	ส.ส. ทั้งสภา
26 กุมภาพันธ์ 2500	4	1	7	12	6	30	160
15 ธันวาคม 2500	11	4	13	3	8	39	160
30 มีนาคม 2501	12	0	0	1	0	13	26
10 กุมภาพันธ์ 2512	21	4	13	8	9	55	219
26 มกราคม 2518	23	12	17	5	15	72	269
4 เมษายน 2519	28	17	15	24	30	114	279
22 เมษายน 2522	1	3	7	9	15	35	301
18 เมษายน 2526	8	2	8	13	25	56	324
27 กรกฎาคม 2529	16	10	10	28	36	100	347
24 กรกฎาคม 2531	5	4	6	17	16	48	357
22 มีนาคม 2535	1	0	5	12	26	44	360
13 กันยายน 2535	9	9	8	17	36	79	360
2 กรกฎาคม 2538	7	7	12	14	46	86	391
17 พฤศจิกายน 2539	29	14	21	12	47	123	393
6 มกราคม 2544*	8	18	16	5	48	95	500

หมายเหตุ : การเลือกตั้ง วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือ

- 1) แบบบัญชีรายชื่อ พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้ง 95 คน
- 2) แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้ง 32 คน

ที่มา เอกสารเผยแพร่ พรรคประชาธิปัตย์

จากตาราง 4.1 จะเห็นได้ว่า ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2518 ความนิยมพรรคประชาธิปัตย์ของคนได้ยังอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างจากความนิยมในภูมิภาคอื่น ๆ ซ้ำยังได้รับความนิยมน้อยกว่าในเขตกรุงเทพมหานครและภาคเหนืออีกด้วย (ผลการเลือกตั้ง พ.ศ. 2500 – 2518) หากแต่ก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งถึงการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2519 ผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในภาคใต้เพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว เมื่อเปรียบเทียบกับ การเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2518 ผู้ศึกษาจึงขอตั้งต้นการศึกษาถึงความนิยมของประชาชนชาวใต้ที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์จากการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา

คุณสมบัติของผู้สมัครที่พรรคประชาธิปัตย์นำเสนอแก่ประชาชนในภาคใต้

ตารางที่ 4.2

วุฒิการศึกษาของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2519¹

พรรคการเมือง	อ่านออกเขียนได้	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	รวม
ประชาธิปัตย์	6 (9.40%)	22 (6.53%)	52 (8.12%)	17 (6.03%)	23 (8.10%)	107 (17.34%)	29 (27.10%)	3 (7.14%)	259 (11.42%)
กิจสังคม	1	22	54	36	21	81	12	6	233
ชาติไทย	5	34	68	24	25	50	5	3	214

¹ รายงานผลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 เมษายน 2519, (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2519) น. 128.

พรรคการเมือง	อ่านออกเขียนได้	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	รวม
พลังใหม่	3	12	22	10	32	91	26	11	207
ธรรมสังคม	6	24	48	36	30	50	4	6	204
พลังประชาชน	2	21	45	17	20	39	7	0	151
สังคมนิยมแห่งประเทศไทย	6	16	23	18	20	39	3	0	125
ธรรมาธิปไตย	2	25	44	13	9	14	2	2	111
แนวร่วมประชาธิปไตย	2	12	24	11	16	18	2	1	86
เกษตรสังคม	0	9	29	11	7	14	4	1	75
พิทักษ์ไทย	3	13	20	8	10	13	3	3	73
ไท	3	15	24	9	8	6	0	0	65
ชาตินิยม	3	12	19	7	7	9	0	0	57
แรงงาน	2	11	14	4	5	11	2	0	49
สยามใหม่	2	5	12	6	6	9	2	1	43
แนวร่วมสังคมนิยม	3	5	11	6	2	10	0	0	37
ฟื้นฟูชาติไทย	0	5	11	4	8	7	0	0	35
กรุงสยาม	0	9	14	2	2	3	0	1	31
พลังเสรี	1	12	6	1	5	4	1	0	30
ประชาก้าวหน้า	1	6	8	3	5	3	0	0	26
ราษฎร	0	5	9	4	1	3	1	0	23
สันติชน	2	2	7	8	3	0	0	0	22
ไทสังคม	0	3	8	0	2	5	1	0	19
ประชาธิปไตย	1	5	7	0	2	1	0	0	16
พลังสยาม	1	6	4	1	1	2	0	0	15
ชาติสยาม	0	3	3	2	1	2	0	0	11
แนวสันติ	0	3	2	1	2	1	1	0	10
เศรษฐกิจ	2	3	1	2	0	0	0	0	8

พรรคการเมือง	อ่านออกเขียนได้	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	รวม
เกษตรกร	0	3	1	1	0	2	0	0	7
สังคมก้าวหน้า	1	2	2	0	0	1	0	0	6
พัฒนาจังหวัด	0	1	2	1	0	1	0	0	5
นิยมไทย	0	1	2	1	0	1	0	0	5
ศรีอารยะ	0	0	2	0	0	1	0	0	3
ไทยรวมไทย	0	0	1	0	0	1	0	0	2
พลังราษฎร	0	0	0	0	0	1	0	0	1
สังคมประชาธิปไตย	0	0	1	0	0	0	0	0	1
สงเคราะห์อาชีพและการกุศล	0	0	0	0	0	1	0	0	1
ไทยอิสระ	0	0	1	0	0	0	0	0	1
รวมทั้งสิ้น	64	337	636	282	284	617	107	42	2,267
เปอร์เซ็นต์	2.70	14.22	26.85	11.90	11.99	26.04	4.51	1.77	100.00

ที่มา : รายงานผลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 เมษายน 2519 กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 4.3

รายละเอียดผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2519 จำแนกตามวุฒิการศึกษา²

พรรคการเมือง	อ่านออกเขียนได้	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	รวม
ประชาธิปไตย	3 (50%)	2 (12.5%)	19 (30.65%)	4 (25.0%)	11 (26.8%)	63 (56.25%)	9 (56.25%)	3 (37.5%)	114 (41.2%)
ชาติไทย	0	5	14	4	12	18	2	1	56
กิจสังคม	0	4	9	3	11	14	2	1	44
ธรรมสังคม	2	1	8	1	5	9	1	1	28
เกษตรสังคม	0	2	5	0	1	1	0	0	9
สังคมชาตินิยม	1	0	3	0	0	4	0	0	8
พลังใหม่	0	1	0	0	0	1	1	0	3
พลังประชาชน	0	0	0	1	1	1	0	0	3
พัฒนาจังหวัด	0	1	0	0	0	0	0	1	2
สังคมนิยมแห่งประเทศไทย	0	0	0	1	0	0	0	0	1
ประชาธิปไตย	0	0	0	1	0	0	0	0	1
พิทักษ์ไทย	0	0	1	0	0	0	0	0	1
แนวร่วมสังคมนิยม	0	0	0	0	0	1	0	0	1
ไทสังคม	0	0	1	0	0	0	0	0	1
ธรรมาธิปไตย	0	0	1	0	0	0	0	0	1
สังคมก้าวหน้า	0	0	0	1	0	0	0	0	1
แรงงาน	0	0	1	0	0	0	0	0	1
แนวร่วมประชาธิปไตย	0	0	0	0	0	0	0	1	1
สยามใหม่	0	0	0	0	0	0	1	0	1

² เรียงเดียวกัน.

พรรคการเมือง	อ่านออกเขียนได้	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	รวม
รวม	6	16	62	16	41	112	16	8	277
เปอร์เซ็นต์	2.17	5.78	22.38	5.78	14.80	40.43	5.78	2.89	100.00

ที่มา : รายงานผลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 เมษายน 2519 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 4.4

วุฒิการศึกษาของสมาชิกสภาผู้แทนในภาคใต้ของพรรคประชาธิปัตย์ พ.ศ. 2519 – 2535

วันเลือกตั้ง	วุฒิการศึกษา				รวมจำนวน ส.ส. ภาคใต้ ของพรรค
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรีขึ้นไป			
		ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี	รวม	
4 เมษายน 2519	13 (43%)	16 (53%)	1 (3%)	17 (57%)	30
22 เมษายน 2522	2 (13%)	11 (73%)	2 (13%)	13 (87%)	15
18 เมษายน 2526	1 (4%)	20 (80%)	4 (16%)	24 (96%)	25
27 กรกฎาคม 2529	2 (6%)	25 (69%)	9 (25%)	34 (94%)	36
24 กรกฎาคม 2531	1 (6%)	10 (63%)	5 (31%)	15 (94%)	16
22 มีนาคม 2535	0	20 (77%)	6 (23%)	26(100%)	26

ที่มา : รวบรวมโดยผู้ศึกษา

จากตารางที่ 4.4 จะเห็นว่า ประชาชนชาวใต้ให้ความสำคัญกับผู้แทนของตนที่มีระดับการศึกษาสูง โดยสัดส่วนของสมาชิกผู้แทนราษฎรที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีจำนวนมากทุกปี แม้ในปี พ.ศ. 2519 ซึ่งถือว่าเป็นปีแรกที่พรรคประชาธิปัตย์เริ่มสร้างฐานความนิยมในภาคใต้อย่างเห็นได้ชัด (ปี พ.ศ. 2518 ได้ ส.ส.15 คน ในขณะที่ปี พ.ศ. 2519 ได้ ส.ส. ถึง 30 คน)

จะมีความใกล้เคียงกันระหว่างสัดส่วนของ ส.ส. ที่วุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับ ส.ส. ที่วุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป (43 : 57) แต่สิ่งที่ต้องกล่าวไว้ ณ ที่นี้ก็คือ ในบรรดา ส.ส. ที่ไม่ได้เรียนถึงระดับปริญญาตรีจำนวน 13 คนนั้น มีอยู่ 4 คนที่เคยมีอาชีพเป็นครูบาอาจารย์ ซึ่งแน่นอนว่า ในสายตาของชาวบ้าน ย่อมเป็นผู้ที่มีความรู้ มีเกียรติ เป็นที่นับถือของชาวบ้าน ซึ่ง ส.ส. ทั้ง 4 คนนี้ ได้แก่³

1. นายศิริ อับดุลสาและ	ส.ส. จังหวัดนราธิวาส
2. นายอุสมาน อุเซ็ง	ส.ส. จังหวัดยะลา
3. นายณรงค์ นุ่นทอง	ส.ส. จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. นายสมศักดิ์ เส้นดาโ๊ะ	ส.ส. จังหวัดสตูล

สัดส่วนดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของผู้สมัครที่มีวุฒิการศึกษาสูงมากขึ้น เห็นได้จากสัดส่วนของผู้แทนราษฎรที่มีการศึกษาสูงที่มากขึ้นในการเลือกตั้งแทบทุกครั้ง ในขณะที่ผู้แทนราษฎรที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีจำนวนลดน้อยถอยลงไปเรื่อย ๆ ในที่นี้จึงเป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนถึงความนิยมในตัวผู้สมัครที่มีการศึกษาสูงของชาวใต้ และพรรคประชาธิปัตย์ก็สามารถตอบโจทย์ข้อนี้ของชาวใต้ได้เป็นอย่างดี ด้วยการส่งผู้สมัครที่มีคุณสมบัติตามที่คนใต้ต้องการ ส่งผลให้คะแนนนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

สำหรับประเด็นความเป็นคนในพื้นที่ของผู้สมัคร จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใน พ.ศ. 2519 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ที่ได้รับการเลือกตั้ง จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ล้วนเป็นคนในพื้นที่ทั้งหมด ไม่พบว่าผู้แทนที่ได้รับการเลือกเข้าสู่สภาฯ ที่เป็นคนต่างถิ่นเลย ถึงจะมี ส.ส. ที่ไม่ใช่คนที่เกิดในพื้นที่โดยกำเนิด อย่างน้อยที่สุดก็ต้องเป็นผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เป็นเวลานานจนกระทั่งถูกมองว่าเป็นคนในพื้นที่ไปแล้ว ซึ่งในที่นี้มีเพียง 4 คนเท่านั้น และทั้งหมดเป็นชาวใต้โดยกำเนิด ได้แก่

³ เรืองเดียวกัน

- นายทวี ไสยิต ส.ส. จังหวัดกระบี่ เดิมเป็นชาวสุราษฎร์ธานี แต่ได้มาลงหลักปักฐานอยู่ที่จังหวัดกระบี่เป็นระยะเวลานาน จนได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านเลือกให้เป็นกำนันที่ตำบลอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ในเวลาต่อมา

- นายวชิระ มะโรบุตร และนายศิริ อับดุลสาและ ส.ส. จังหวัดนราธิวาส เดิมทั้งคู่เป็นคนปัตตานี แต่ก็มารับราชการอยู่ที่จังหวัดนราธิวาสเป็นเวลานาน จนได้รับความไว้วางใจจากชาวนราธิวาสเลือกให้เป็นผู้แทนในการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2519

- นายสุรพงษ์ ราชมุกดา ส.ส. จังหวัดปัตตานี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดนราธิวาส แต่ย้ายมาทำธุรกิจที่จังหวัดปัตตานี และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดที่ปัตตานี ก่อนจะได้รับเลือกตั้งเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรใน พ.ศ. 2519

เมื่อนำประวัติด้านการศึกษาของผู้สมัครในนามพรรคประชาธิปไตยกับความรู้จักมักคุ้น ความรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกันระหว่างคนในพื้นที่กับผู้สมัครที่พรรคประชาธิปไตยส่งลงสมัครรับเลือกตั้งมาพิจารณาประกอบกัน จะเห็นว่ามีคุณสมบัติตรงกับวัฒนธรรมของประชาชนชาวใต้ที่นิยมชมชอบคนที่มีการศึกษาสูง ชอบที่จะศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อที่จะได้รู้เท่าทัน และไม่เสียเปรียบคนอื่น กระทั่งสามารถใช้ปกป้องตนเองและตอบโต้ความไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งประเด็นนี้ พลเอกหาญ ลีลานนท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 4 ในห้วงที่พรรคประชาธิปไตยกำลังตั้งไข่ในพื้นที่ภาคใต้ได้เคยแสดงความคิดเห็นเอาไว้

“**ด้านการเมือง** คนใต้มีความตื่นตัวทางการเมืองสูง นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อชั้นอุดมศึกษาทางกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ คนใต้ชอบศึกษากฎหมาย จะเห็นได้ว่า ทนายความทั่วประเทศนั้น เป็นคนใต้มากกว่าภาคอื่น ๆ (พ.ศ. 2524 – ผู้ศึกษา) คนใต้ที่จบกฎหมายจาก มธ. บ้าง จาก มร. บ้าง เขาบอกว่าจบแล้วเขาก็ไม่รับราชการ แต่จะประกอบอาชีพส่วนตัว ครั้นถูกถามว่า แล้วไปเรียนกฎหมายถึงชั้นมหาวิทยาลัยทำไม คำตอบก็คือ เรียนไว้ต่อสู้กับรัฐบาล ฉะนั้นจึงได้พบว่าพรรคการเมืองที่ได้เสียงจากคนใต้นั้นมักจะเป็นพรรคฝ่ายค้าน”⁴

⁴ หาญ ลีลานนท์, “เผด็จศึกภาคใต้,” แม่ทัพหาญพูด, รวบรวมและจัดพิมพ์โดยเกษม อัครวิซช ก้าฉาย (กรุงเทพฯ : เกษมการพิมพ์, 2524), น. 57.

รวมไปถึงเนื้อเพลง “ไม่รบนาย ไม่หายจน” (“นาย” หมายถึง เจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจรัฐ – ผู้ศึกษา) ที่พลเอกหาญ ลีลาพันธ์ ขณะดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 4 ยึดได้หลังจากเข้าตีค่าย 551 ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี อันสะท้อนถึงความรู้สึกของผู้ที่ถูกกดขี่ข่มเหงอย่างไม่เป็นธรรมจากอำนาจรัฐจนต้องหนีเข้าป่าไปจับอาวุธเพื่อต่อต้านรัฐบาลได้เป็นอย่างดี

“เรามันจนสังคมไม่เหลียวแล กราบลาพ่อแม่ไปแก้ไขความจน สังคมเมืองไทยมีแต่จะแย่งชิง ชีวิตเราคงมีแต่จะแย่งตาย (สร้อย... โอ๊ย! ไม่รบนายไม่หายจน)

ทำแทบตายไฉนที่ไม่หายจน เจ้าคนนายคนทำไมถึงได้สบาย ตากแดดตากฝนทำงานแทบตายผิดกับเจ้านายนั่งสบายบนหลังคน (สร้อย... โอ๊ย! ไม่รบนายไม่หายจน)

เราทำนาราคาข้าวไม่ดี ยางแผ่นดี ๆ ทำไมไม่มีราคา ปล่อยให้นายทุนฝรั่งเข้ามา มากดราคาชาวประชาคงอดตาย (สร้อย... โอ๊ย! ไม่รบนายไม่หายจน)

การพ่นใจผู้ร้ายมากมี บุญยังปล้นจี้เต็มทั้งเมืองไทย ก็เพราะเรามีเจ้านายจับใครเลี้ยงใจเอาไว้ ไม่โทษนายจะโทษใคร (สร้อย... โอ๊ย! ไม่รบนายไม่หายจน)

คนจน ๆ ต้องดิ้นเรื่อยไป สภาพเมืองไทยมันเลวร้ายสิ้นดี สังคมเลวทราม สร้างคนเป็นผี สังคมอัปรีดิ์ เอาไว้ทำไม (สร้อย... โอ๊ย! ไม่รบนายไม่หายจน)⁵

ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของอาคม เดชทองคำที่สรุปว่า ผลพวงจากการเป็นรัฐชายขอบอยู่ห่างไกลเมืองหลวงของภาคใต้ ทำให้ชาวใต้ต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก ไม่เห็นความสำคัญของรัฐส่วนกลาง กระทั่งอาจมองเห็นรัฐเป็นศัตรู และสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องวรรณกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของเสีดา สอนศรี อันมีบทสรุปถึงโลกทัศน์ทางการเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้านภาคใต้ข้อหนึ่งว่า “เปิดเผยความกดขี่ข่มเหงและความชั่วร้ายของข้าราชการ”⁶

⁵ เรื่องเดียวกัน, น. 21 – 22.

⁶ อ่างแล้ว

รวมทั้งความคิดเห็นจากตัวแทนคนใต้ในการสัมมนา “ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับสังคมนิยมเมืองไทย” ซึ่งจัดโดยสถาบันนโยบายศึกษา ร่วมกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538 สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมด้านการศึกษาและความสนใจเรื่องการเมืองของคนใต้ได้เป็นอย่างดี

“...หลักการของคนนครฯ ใช้การศึกษาเป็นตัวนำ คนนครฯ จะนำคนปักษ์ใต้เรื่องสนับสนุนให้บุตรหลานและคนในปกครองได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะพ่อแม่จะได้รับการศึกษาหรือไม่ ถ้าไม่สามารถส่งเองได้ก็ส่งไปวัดให้เรียนกับพระที่วัด ดำเนินกิจกรรมตรงนี้เพราะเห็นว่า ชีวิตอนาคตของคนใต้อยู่ที่การศึกษา ถือว่าการศึกษาก็คือการแก้ปัญหาสังคมและการเมือง และที่บอกว่าคนใต้เป็นคนเขื่อง ยกตนข่มท่าน หรือพยายามเสริมตนว่าเหนือคนอื่น เพราะว่าเขามีสติปัญญาซึ่งได้พัฒนาด้วยการศึกษา มีความรู้ และรู้จักจริง มีสภากาแฟเพื่อปรึกษาหารือสังสรรค์เสวนากัน ถกแถลงกันในเรื่องการเมือง ไม่มีอะไรจะทะเลาะไปรุ่งเท่าที่สภากาแฟ...”⁷

และค่านิยมที่สอนให้คนใต้ต้องรู้จักอยู่แบบพึ่งตนเอง ต้องสามารถที่จะต่อสู้และปกป้องทรัพย์สิน รวมถึงศักดิ์ศรีของตนเองได้ จากการสัมมนาในเรื่องเดียวกัน

“... ทางภาคใต้จังหวัดตรังบ้านผม ป้าผมเป็นคนชอบร้องเพลงกล่อมเด็ก ผมจำได้ตื้นใจ มีเพลงอยู่เพลงหนึ่ง ร้องว่า “เจ้าแสงสุริยฉายเอ๋ย น้อย ๆ แม่สอนให้ลักไก่ใหญ่ ๆ แม่สอนให้ลักควาย” พวกเราก็ไม่ค่อยเข้าใจนักว่า เอ๊ะ ทำไมสอนให้ลักขโมย พอคิดไปคิดมาก็คิดว่า ในเขตชุมชนป่าเขาอย่างเทือกเขาบรรทัด จังหวัดตรัง พัทลุง นครศรีธรรมราช ถ้าอยู่แบบตืด ๆ เพื่อนมันก็ปล้นหมด เพราะฉะนั้นต้องลักควายเพื่อนเป็น ต้องยิ่งใหญ่พอจะปกป้องทรัพย์สินสมบัติไว้ได้ ไม่ได้สอนให้ลักขโมยแบบเอาไปขายไปแกงแบบนักเลงปัจจุบัน ดังนั้นจะเห็นว่า ค่านิยมนั้นต้องถูกสร้างแน่นอน โดยคนเป็นผู้สร้างค่านิยมนั้น แต่ว่าสร้างเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือส่วนรวมตรงนี้ต่างหากคือสิ่งที่เราน่าจะต้องคิดกัน...”⁸

⁷ ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับสังคมนิยมเมืองไทย, รายงานการสัมมนา, (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2539), น.74.

⁸ เรื่องเดียวกัน, น.70.

จึงคงไม่เป็นการเกินเลยที่จะกล่าวว่า ด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ บวกกับการที่ถูกราชการส่วนกลางทอดทิ้ง กระทั่งถูกข่มเหงรังแกจากเจ้าหน้าที่รัฐ มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้คนได้มีความเป็นตัวของตัวเองสูง รักพวกพ้อง ใฝ่หาความรู้ นิยมศึกษาเล่าเรียนสูง ๆ เพื่อจะได้รู้เท่าทันและปกป้องตนเอง ประกอบกับสภาพทางการเมืองของไทยในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2518 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งส่วนใหญ่จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป โดยน้อยคนนักที่จะได้เป็น ส.ส. ติดต่อกัน 2 สมัยขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความไม่แน่นอนทางการเมือง อันเกิดจากการปฏิวัติรัฐประหารซึ่งมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดให้มีการเลือกตั้งก็มิได้เกิดขึ้นอย่างที่เราควรจะเป็นตามวาระ จึงเป็นการยากที่จะหานักการเมืองอาชีพที่จะเข้าไปทำหน้าที่ในสภาได้อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมีความมุ่งมั่นที่จะชนะการเลือกตั้งในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 อีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ได้รับชัยชนะ ได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรถึง 72 ที่นั่งมากที่สุดจากการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2518 มีสิทธิเต็มที่ในการจัดตั้งรัฐบาล แต่กลับไม่อาจรักษาสถานภาพรัฐบาลไว้ได้ เนื่องจากต้องพ่ายแพ้ต่อมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ในการแถลงนโยบายเพื่อขอความไว้วางใจต่อสภาก่อนเข้ารับบริหารประเทศ ทำให้หมดสิทธิเป็นรัฐบาลทำหน้าที่บริหารประเทศไปโดยปริยาย นับเป็นความเจ็บปวดอย่างยิ่งของพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนสูงสุดในสภา แต่ไม่อาจเป็นรัฐบาลเข้าบริหารประเทศได้ โดยพรรคประชาธิปัตย์กลับเข้าสู่สนามการเลือกตั้งคราวนี้มีข้อได้เปรียบพรรคการเมืองอื่นหลายประการ ดังจะอธิบายเป็นข้อ ๆ ดังนี้

ปัจจัยเสริมของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้ง 4 เมษายน พ.ศ. 2519

ประการแรก พรรคประชาธิปัตย์อยู่ในฐานะที่เป็นพรรคเก่าแก่ มีความมั่นคงสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน แม้ในช่วงที่ต้องยุติบทบาททางการเมืองไปด้วยเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ แต่หากเงื่อนไขเอื้ออำนวยเมื่อไหร่ พรรคประชาธิปัตย์ก็จะฟื้นคืนชีพขึ้นมาลงสู่สนามการเมืองทุกครั้ง จึงถือว่าเป็นพรรคที่มีประวัติทางการเมืองยาวนาน และมีเกียรติคุณในฐานะที่เคยเป็นรัฐบาลบริหารประเทศมาบ้าง ทำให้ประชาชนผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งย่อมต้องรู้จักพรรคประชาธิปัตย์มากกว่าพรรคการเมืองอื่น รวมทั้งยังเป็นพรรคการเมืองขวัญใจของประชาชนในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมักได้รับคะแนนเสียงเป็นจำนวนมากจากการเลือกตั้งแทบทุกครั้ง

ประการที่สอง จากประวัติการดำเนินงาน พรรคประชาธิปัตย์มีภาพพจน์ที่ดีมาตลอดว่าเป็นนักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ต่อต้านเผด็จการ จึงเป็นที่ยอมรับของประชาชนที่รักความเป็นธรรม และมีความตื่นตัวทางการเมือง

ประการที่สาม การเลือกตั้งในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 พรรคประชาธิปัตย์มุ่งเน้น คัดผู้ที่มีความรู้สูง (หรืออย่างน้อยก็ต้องมีภาพของความเป็นผู้ที่มีความรู้ เช่น ครูบาอาจารย์) และเป็นคนในพื้นที่เป็นหลักตามที่ได้กล่าวไว้แล้ว จากข้อมูลของกระทรวงมหาดไทย พรรคประชาธิปัตย์ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปลงชิงชัยถึง 139 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 51.5 ของผู้สมัครทั้งหมด พุดง่าย ๆ คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จบปริญญาตรีขึ้นไป มาจากพรรคประชาธิปัตย์ประมาณครึ่งหนึ่งของทั้งหมด (โปรดดูตารางที่ 4.2 เพิ่มเติม)

ประการที่สี่ การพยายามขยายฐานความนิยมและฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ ไปสู่กลุ่มพลังในสังคม 4 กลุ่ม ได้แก่⁹

1) การให้ความสำคัญกับชาวไทยมุสลิมมากขึ้น ทั้งที่กรุงเทพฯ และในจังหวัดภาคใต้ ทั้งนี้ เนื่องจากการที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่มีชื่อเสียงเป็นฝ่ายค้านตรงข้ามกับรัฐบาล และชาวไทยมุสลิมเองในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีก็มีข้อขัดแย้งกับรัฐบาล เช่นเดียวกัน จึงทำให้มองเหมือนกับว่าทั้งพรรคประชาธิปัตย์และชาวไทยมุสลิมอยู่ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลเหมือนกัน โดยเฉพาะตั้งแต่การเลือกตั้งต้นปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา พรรคประชาธิปัตย์ได้คัดเลือกเอาผู้นำที่เด่น ๆ ของชาวไทยมุสลิมที่กรุงเทพฯ มาเป็นผู้สมัคร ซึ่งก็ปรากฏว่าได้รับเสียงสนับสนุนจากชาวไทยมุสลิมเป็นจำนวนมาก และขยายสู่พื้นที่ภาคใต้ในเวลาต่อมา

2) การขยายฐานของพรรคไปสู่กลุ่มบุคคลที่มีอาวุธ และอิทธิพลทางทหาร ได้แก่การชักชวนกลุ่มนายทหารที่อยู่คนละฝ่ายกับนายทหารที่มีอำนาจ หรือนายทหารที่เกษียณอายุราชการแล้ว เข้าร่วมพรรค เช่น พลโทหลวงสินาดโยธารักษ์ พล.ร.ต.ทหาร ข่านิรัญ พล.ร.ต.ชลิต กุลกำรัมย์ และ พล.ร.ต.แซน ปัจจุสานนท์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เคยอยู่ในฝ่ายที่ตรงข้ามกับทหารที่มีอำนาจทั้งสิ้น โดยเฉพาะกลุ่มนายทหารเรือ ที่ภายหลังการกบฏแมนฮัตตัน ได้ถูกไล่ออนอำนาจจากรัฐบาลไปเกือบหมดสิ้น รัฐบาลที่มักมีผู้นำเป็นทหารบกจึงน่าจะสร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มนายทหารเรือไม่มากนัก

⁹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน นรนิติ เศรษฐบุตร, พรรคประชาธิปัตย์ : ความสำเร็จหรือล้มเหลว, น.34 -

3) การชักชวนกลุ่มนักศึกษา ปัญญาชน อาจารย์ นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่เข้าร่วมกับพรรค กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีความเห็นทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกับพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งต้องการเห็นการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องการระบอบรัฐสภาที่เข้มแข็ง มีใช้การสถาปนาระบอบการปกครองแบบเผด็จการโดยผู้นำทางทหาร ทำให้คนกลุ่มนี้เป็นจำนวนมากมุ่งสู่พรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 เป็นต้นมา พรรคประชาธิปัตย์ก็ได้มีการเมืองหนุ่มสาวหน้าใหม่มาร่วมพรรคหลายคน อาทิเช่น

ช่วงที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค เช่น นายอุทัย พิมพ์ใจชน นายชวน หลีกภัย นายสมัคร สุนทรเวช นายเจริญ คันธวงศ์ นายวีระ มุสิกพงศ์ นายไชแสง สุกใส นายจตุรนต์ คุชสีห์ และนายจตุรนต์ ฉายแสง โดยเฉพาะสามบุคคลหลัง เคยถูกมองว่าเป็นฝ่ายซ้าย เข้าป่าจับอาวุธต่อต้านรัฐบาลภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มาก่อน

ช่วงที่นายพิชัย รัตตกุล ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค ปัญญาชนคนสำคัญที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ ได้แก่ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้มีดีกรีปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และยังเป็นอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งแม้จะเป็นนักการเมืองหน้าใหม่ในสนามการเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2529 แต่ก็สามารถชนะการเลือกตั้งเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรได้เป็นอันดับหนึ่ง ในเขตเลือกตั้งที่ 2 ได้ไม่ยาก ทั้งนี้เนื่องจาก

“...นายสุรินทร์เป็นบุตรชายของนายอิสมาแอล พิศสุวรรณ ประธานกรรมการกลางอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งคะแนนเสียงจากชาวมุสลิมมีทั้งหมดประมาณ 15,000เสียง หากทีมใดสามารถกุมฐานคะแนนตรงนี้ได้ ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าจะไม่มีส่วนในการตัดสินใจชนะในครั้งนี้’ และลักษณะการใช้สิทธิของชาวมุสลิมว่าจะเลือกใครก็มีส่วนสัมพันธ์กับผู้นำเป็นอย่างมาก โดยส่วนตัวของนายสุรินทร์เองเป็นคนมุสลิมที่ได้รับการศึกษามาสูงและเคยเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยมาก่อน น้อยมากที่คนมุสลิมจะมี ดังนั้นจึงคาดได้ว่าคะแนนนิยมต่อตัวนายสุรินทร์น่าจะสูงมาก บวกกับฐานะบทบาทบิดาอีกประการหนึ่ง อาจเป็นไปได้ที่นายสุรินทร์สามารถดึงคะแนนเสียงตรงนี้ไปให้ผู้สมัครร่วมทีมได้อีกด้วย”¹⁰

¹⁰ บันทึกการเมืองไทย, โครงการวิจัย “บันทึกการเมืองไทย,” (กรุงเทพฯ : มูลนิธิเอเชีย, 2530), น. 914.

4) กลุ่มพ่อค้าและนักธุรกิจ ซึ่งเริ่มเข้ามามีบทบาทในพรรคมากขึ้น ทั้งโดยการบริจาคเงินสนับสนุนพรรค และเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรค เช่น นายพิชัย รัตตกุล นายเล็ก นานา นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ นายเฉลียว อยู่วิทยา และนายอำนาจ วีรวรรณ เป็นต้น

ประการที่ห้า มีนักการเมืองอดีต ส.ส. เก่าที่มีแนวโน้มสูงที่จะได้รับการเลือกตั้ง ย้ายมาสังกัดพรรคประชาธิปัตย์จำนวนหนึ่ง เฉพาะในภาคใต้ เช่น นายสุดิน ญูยุทธานนท์ อดีต ส.ส. จังหวัดปัตตานีจากพรรคเกษตรสังคม ,นายอ่ำ รongเงิน อดีต ส.ส. จังหวัดพัทลุงจากพรรคอธิปัตย์ ยังไม่นับนายชวน หลีกภัย อดีต ส.ส. จังหวัดตรัง ที่เข้ามาสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่การเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2518 หลังจากที่ เป็น ส.ส. โดยไม่สังกัดพรรคการเมืองมาก่อนในการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2512 ทั้งหมดนี้ย่อมส่งผลต่อโอกาสความเป็นไปได้ในการได้รับการเลือกตั้งอีกหนึ่งสมัย อีกทั้งยังมีส่วนช่วยดึงคะแนนความนิยมของผู้สมัครคนอื่นที่อยู่ในทีมของอดีต ส.ส. อีกด้วย

ประการที่หก กล่าวโดยเฉพาะภาคใต้ ในหลายจังหวัด เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดกระบี่ จังหวัดยะลา จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา ยังไม่มีพรรคการเมืองใดปูฐานการเมืองไว้อย่างแน่นอน และบางจังหวัดก็ยังไม่เคยมีนักการเมืองคนใดที่ครองที่นั่งได้นานถึง 2 สมัยติดต่อกัน ดังนั้น หากผู้สมัครจากพรรคการเมืองใดไม่มีความโดดเด่นจริง ๆ ก็คงยากที่จะฝ่าฟันเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรได้ แต่สำหรับการเลือกตั้งในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 อาจกล่าวได้ว่าพรรคประชาธิปัตย์มีความได้เปรียบพรรคการเมืองอื่น ๆ เนื่องจากสามารถสร้างฐานเสียงในภาคใต้ได้แล้วอย่างน้อย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง¹¹ เนื่องจากมีผู้สมัครของพรรคได้รับเลือกตั้งมาแล้วมากกว่าหนึ่งสมัย บางคนได้รับการเลือกตั้งมาแล้วถึง 7 สมัย อย่างเช่น นายคล้าย ละอองมณี อดีต ส.ส. จังหวัดสงขลา จึงไม่เป็นการยากลำบากเกินไปนัก ที่จะจุดกระแสความนิยมในจังหวัดอื่น ๆ โกล้เคียงกัน โดยใช้ข้อได้เปรียบของพรรคดังที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้นทั้ง 4 ประการ

¹¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ก

ประการที่เจ็ด สืบเนื่องจากการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2518 มีพรรคการเมืองส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งถึง 42 พรรค¹² บางพรรคส่งผู้สมัครสมาชิกเข้าแข่งขันเพียงหนึ่งหรือสองคน พรรคเล็กพรรคน้อยส่วนใหญ่เป็นพรรคที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสะท้อนแนวความคิดและนโยบายส่วนบุคคล และประชาสัมพันธ์ตนเอง อีกทั้งยังมีนักการเมืองจำนวนไม่น้อยที่ตั้งพรรคการเมืองเพื่อเป็นเครื่องมือต่อรองกับพรรคใหญ่ที่ต้องการจัดตั้งรัฐบาล นอกจากนี้ อุดมการณ์และนโยบายของแต่ละพรรคการเมืองไม่ว่าจะเป็นพรรคใหญ่หรือพรรคเล็กต่างก็มีความคล้ายคลึงกันมาก จนประชาชนไม่อาจแยกแยะความแตกต่างระหว่างพรรคต่าง ๆ ได้ จึงมักตัดสินใจเลือกตัวบุคคลมากกว่าเลือกพรรค ยังผลให้มีพรรคที่ได้รับการเลือกตั้งถึง 22 พรรค ไม่มีพรรคการเมืองใดได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาดพอที่จะตั้งรัฐบาลได้ นำมาซึ่งความวุ่นวายและปัญหานานัปการของรัฐบาลผสมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (ซึ่งได้เป็นรัฐบาลภายหลังรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์แพ้มติในสภา) ที่ถูกขนานนามว่า “รัฐบาลร้อยพ่อพันแม่” จนนำไปสู่การยุบสภาในที่สุด

ในประกาศยุบสภาของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี นอกจากจะอธิบายถึงความจำเป็นทางการเมืองและการบริหารแล้ว ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้ขอร้องให้ประชาชนตัดสินใจออกเสียงให้รอบคอบเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาแบบเดิม โดยการขอให้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคใดพรรคหนึ่งเพียงพรรคเดียว จนได้คะแนนเสียงข้างมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้ เพื่อที่จะได้มีรัฐบาลที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ รัฐบาลชั่วคราวในช่วงเวลาดังกล่าวเองก็ได้รับแรงค้ำอย่างเต็มที่ให้ประชาชนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยพิจารณาพรรคการเมือง มิใช่พิจารณาคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง¹³

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น พรรคการเมืองที่อยู่ในฐานะได้เปรียบในการเลือกตั้งวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 ย่อมหมายถึงพรรคการเมืองใหญ่ เป็นที่รู้จักของประชาชนอย่างกว้างขวาง และมีฐานทางการเมืองอยู่พอสมควร ซึ่งแน่นอนว่า หนึ่งในนั้นก็คือพรรคประชาธิปัตย์นั่นเอง

¹² คู่มือการเลือกตั้ง 2518 ทิวาราชาอาณาจักร, (กรุงเทพฯ : หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, 2518), น. 143-144.

¹³ กระมล ทองธรรมชาติ, สมบูรณ์ สุขสำราญ และปรีชา หงส์ไกรเลิศ, *การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล*, (กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), น. 85.

ด้วยปัจจัยทั้ง 7 ประการดังกล่าว จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจที่พรรคประชาธิปัตย์จะได้รับชัยชนะ โดยได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรถึง 114 ที่นั่ง จากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 และกวาดที่นั่งในภาคใต้ได้ถึง 30 ที่นั่ง จากจำนวนส.ส. ภาคใต้ทั้งหมด 36 ที่นั่ง โดยที่ทั้งหมดนั้นเป็นคนในพื้นที่ทั้งสิ้น และยังเป็นผู้ที่มีการศึกษาดี (หรืออย่างน้อยก็มีภาพของความเป็นผู้รู้ เช่น ครูบาอาจารย์) อยู่ถึงร้อยละ 70 ที่สำคัญคือ พรรคประชาธิปัตย์ก็พยายามสนองตอบต่อความต้องการของคนใต้ ด้วยการเน้นส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีภาพของผู้ที่มีการศึกษาสูงเป็นหลัก จากตาราง 4.4 จะเห็นได้ว่าแนวโน้มของผู้ที่มีการศึกษาสูง ๆ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี กระทั่งในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปทั้งสิ้น

บทบาทการทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์

จากการศึกษาถึงบทบาทของพรรคประชาธิปัตย์ในสภาผู้แทนราษฎร พบว่า พรรคประชาธิปัตย์มีบทบาททางการเมืองอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรคใน พ.ศ. 2489 โดยเคยดำรงบทบาทเป็นทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านมาแล้วหลายสมัย เฉพาะในช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาลนั้น อาจแบ่งได้ 8 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่หนึ่ง 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 - 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2491 ปฏิบัติหน้าที่เป็นรัฐบาลรับเชิญของคณะรัฐประหาร มีนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี รวม 2 เดือน 29 วัน

ช่วงที่สอง 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2491 - 8 เมษายน พ.ศ. 2491 ปฏิบัติหน้าที่เป็นรัฐบาล ก่อนถูกรัฐประหาร มีนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี รวม 1 เดือน 18 วัน

ช่วงที่สาม 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 - 13 มีนาคม พ.ศ. 2518 ปฏิบัติหน้าที่เป็นรัฐบาล มี ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี รวม 26 วัน

ช่วงที่สี่ 20 เมษายน พ.ศ. 2519 - 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ปฏิบัติหน้าที่เป็นรัฐบาล มี ม.ร.ว.เสณีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี รวม 4 เดือน 16 วัน

ช่วงที่ห้า 3 มีนาคม พ.ศ. 2523 – 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 ปฏิบัติหน้าที่เป็นพรคร่วมรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (1, 2, 3, 4, 5) รวม 8 ปี 5 เดือน

ช่วงที่หก 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 – 12 ธันวาคม พ.ศ. 2533 ปฏิบัติหน้าที่เป็นพรคร่วมรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ รวม 2 ปี 4 เดือน 8 วัน

ช่วงที่เจ็ด 23 กันยายน พ.ศ. 2535 -13 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 ปฏิบัติหน้าที่เป็นรัฐบาล มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี รวม 2 ปี 9 เดือน 20 วัน

ช่วงที่แปด 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 – 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ปฏิบัติหน้าที่เป็นรัฐบาลหลังการลาออกของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ โดยมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี รวม 3 ปี 1 เดือน 28 วัน

จะเห็นได้ว่า ตลอดระยะเวลาสามทศวรรษแรกของการก่อกำเนิดพรรคประชาธิปไตยพรรคได้เป็นรัฐบาลเพียง 4 สมัยเท่านั้น แต่ละสมัยก็เป็นเพียงช่วงสั้น ๆ แล้วก็ต้องม็อนเป็นไปอยู่เสมอ ไม่จากการรัฐประหาร ก็จากการถูกคว่ำกลางสภา จนสามารถพูดได้ว่า ตลอดระยะเวลา รวม ๆ สามทศวรรษแรกบนเวทีการเมืองไทย รวมเวลาที่พรรคประชาธิปไตยมีวาสนาได้เป็นรัฐบาล ยังไม่ถึงขวบปีเสียด้วยซ้ำ นอกจากนั้นก็ต้องตกที่นั่งเป็นฝ่ายค้านบ้าง จำต้องถูกยุติบทบาททางการเมืองอันเป็นผลมาจากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญบ้าง ไม่มีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองมาบังคับใช้บ้าง เพิ่งจะมาได้เป็นรัฐบาลยาว ๆ อย่างต่อเนื่องก็ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่า ภาพพจน์ความเป็นคนซื่อสัตย์ เป็นนายทหารอาชีพของพลเอกเปรม มีส่วนช่วยให้พรรคประชาธิปไตยซึ่งสนับสนุนพลเอกเปรมมาโดยตลอด สามารถครองใจประชาชนไว้ได้ไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งถือว่าพลเอกเปรมเป็นปูชนียบุคคลและสัญลักษณ์แห่งความซื่อสัตย์ของคนใต้ไปแล้ว

และหากจะกล่าวถึงผลงานที่พอจะเป็นที่จดจำของพรรคประชาธิปไตยขณะเป็นรัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าว (ก่อนยุคร่วมรัฐบาลพลเอกเปรม) จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างน่าเห็นใจ เนื่องจากมีเวลาในการบริหารประเทศในแต่ละสมัยน้อยมาก ยังไม่ทันได้แสดงผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ได้อย่างชัดเจน ก็ต้องม็อนเป็นไปเสียก่อน แม้กระทั่งการเป็นรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 ซึ่งพรรคประชาธิปไตยได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรถึง 114 เสียง ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล อันประกอบด้วยพรรคชาติไทย พรรคธรรมสังคม และพรรคสังคมชาตินิยม

ซึ่งถือว่าเป็นรัฐบาลพรรคประชาธิปไตยที่ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของพรรคในขณะนั้น ก็ไม่ปรากฏผลงานที่เป็นขึ้นเป็นอันสู่สายตาประชาชน

“...ช่วงระยะเวลาห้าเดือนกว่าที่พรรคประชาธิปไตยเป็นแกนนำในรัฐบาลผสม นโยบายต่าง ๆ ที่พรรคประชาธิปไตยเคยประกาศเพื่อขอความสนับสนุนจากกลุ่มพลังสังคมสำคัญ อย่างเช่นกลุ่มชาวนา ชาวไร่ และกลุ่มชนผู้ใช้แรงงานไม่ได้เป็นผลงานจริงจางอะไรขึ้นมาเลย มีผู้วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลพรรคประชาธิปไตยในเรื่องเกษตรกรรมดังนี้

รัฐบาลไม่ได้กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดกับการเกษตรและเกษตรกรรมเลย แม้จะมีโครงการปฏิรูปที่ดินที่คั่งค้างมาจากรัฐบาลชุดก่อน ก็หาได้สานต่อแต่ประการใด ต่อมาก็มีเกษตรกรเข้ามาร้องเรียนเรื่องการกู้เงินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร นั้นแหละรัฐบาลจึงสำนึกออกว่าตนมีพันธะสัญญาอยู่กับเกษตรกร ถ้าหากไม่มีชาวไร่ชาวนามาร้องเรียนก็เชื่อกันว่า รัฐบาลจะไม่ได้ทำอะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้¹⁴

แต่หากจะมองด้วยใจที่เป็นธรรม เราก็คงจะต่อว่าพรรคประชาธิปไตยได้ไม่เต็มเสียงนัก เนื่องจากรัฐบาลผสม 4 พรรคที่มีพรรคประชาธิปไตยเป็นแกนนำก็ไม่ผู้จะมีเสถียรภาพสักเท่าไร เนื่องจากแต่ละพรรคร่วมรัฐบาลต่างก็มีแนวทางของตนที่แตกต่างกัน อันนำไปสู่ความขัดแย้งในเวลาต่อมา อีกทั้งปัญหาบ้านเมืองในขณะนั้น จำนวนไม่น้อยเป็นปัญหาที่ตกค้างมาจากรัฐบาลก่อน การจะแก้ไขให้แล้วเสร็จภายในเวลาสั้น ๆ เพียง 4 – 5 เดือนในสมัยของรัฐบาลที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งทั้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล และระหว่างนักการเมืองภายในพรรคประชาธิปไตยด้วยกันเอง รวมไปถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มพลังสังคมต่าง ๆ ในช่วงประชาธิปไตยเบ่งบานหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จึงนับว่าเป็นเรื่องที่หนักหนาสาหัสไม่น้อยเลยทีเดียว

หากจะกล่าวถึงผลงานที่โดดเด่นของรัฐบาลพรรคประชาธิปไตย ที่พอจะอดอ้างได้ คงเป็นเรื่องการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ที่ปรับท่าทีมาสู่การวางตัวเป็นกลางในเวทีโลก ไม่ผูกติดกับมหาอำนาจชาติใดชาติหนึ่งอย่างในอดีต และผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านโดยไม่คำนึงถึงลัทธิการปกครอง อย่างลาวและกัมพูชา ที่ในขณะนั้นตกอยู่ใต้การปกครองของเขมรแดง ซึ่ง

¹⁴ นรนิติ เศรษฐบุตร, พรรคประชาธิปไตย : ความสำเร็จหรือล้มเหลว, น.32 – 33.

ผลงานชิ้นนี้ ในเวลาต่อมา ได้ย้อนกลับมาทำร้ายพรรคประชาธิปไตยเองหลังการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เนื่องจากถูกมองว่าเป็นแนวนโยบายที่ฝักใฝ่คอมมิวนิสต์¹⁵

กล่าวสำหรับช่วงเวลาทีระบบการเมืองเปิด บทบาททางการเมืองของพรรคประชาธิปไตยส่วนใหญ่จึงโดดเด่นในฐานะพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ที่มีส่วนสำคัญในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล จนอาจกล่าวได้ว่า สร้างผลงานเป็นที่ประทับใจประชาชนมากกว่าช่วงที่เป็นรัฐบาลเสียอีก ดังจะเห็นได้จากช่วงเวลาแห่งการเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านของพรรคประชาธิปไตย ดังนี้

ช่วงที่หนึ่ง 5 เมษายน พ.ศ. 2489 – 21 สิงหาคม พ.ศ. 2489 ปฏิบัติหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์

ช่วงที่สอง 23 สิงหาคม พ.ศ. 2489 – 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ปฏิบัติหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านรัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ต้องยุติบทบาททางการเมืองไปตั้งแต่ปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2490 เนื่องจาก รัฐบาลประกาศไม่ให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ จนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 พรรคประชาธิปไตยจึงกลับเข้าสู่สนามการเมืองอีกครั้ง)

ช่วงที่สาม 21 มีนาคม พ.ศ. 2500 – 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ปฏิบัติหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ช่วงที่สี่ 21 กันยายน พ.ศ. 2500 – 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ปฏิบัติหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านรัฐบาลกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (นายกรัฐมนตรีอันประกอบด้วยนายพจน์ สารสิน พลโทถนอม กิตติขจร และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตามลำดับ) โดยระหว่างปี พ.ศ. 2501-2511 บทบาททางการเมืองของพรรคประชาธิปไตยได้หยุดชั่วคราว เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครอง และประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, น. 94.

ช่วงที่ห้า มีนาคม พ.ศ. 2512 – 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ปฏิบัติหน้าที่เป็นพรรคฝ่าย
 คำนับรัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร

ช่วงที่หก 14 มีนาคม พ.ศ. 2518 – 12 มกราคม พ.ศ. 2519 ปฏิบัติหน้าที่เป็นฝ่าย
 คำนับรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ช่วงที่เจ็ด 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2522– 2 มีนาคม พ.ศ. 2523 ปฏิบัติหน้าที่เป็นพรรค
 ฝ่ายคำนับรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

ช่วงที่แปด 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 – 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 ปฏิบัติหน้าที่เป็น
 พรรคฝ่ายคำนับรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา

ช่วงที่เก้า 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 – 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ปฏิบัติหน้าที่เป็น
 พรรคฝ่ายคำนับรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

ช่วงที่สิบ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน ปฏิบัติหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายคำนับรัฐบาล
 พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร

จะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงความแตกต่างของระยะเวลาการทำหน้าที่ในสภาผู้แทนฯ ของ
 พรรคประชาธิปัตย์ ว่าช่วงเวลาของการเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านนั้นมากกว่าระยะเวลาในการ
 เป็นรัฐบาลอย่างมีอาจเทียบกันได้ ผลที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ ภาพของพรรคการเมือง
 ฝ่ายค้านอาชีพ คอยทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล โดยเฉพาะภาพของการเป็นผู้นำใน
 การต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารและยืนอยู่ตรงข้ามกับผู้อำนาจ (อย่างน้อยก็ช่วงสามทศวรรษ
 แรกของการก่อตั้งพรรค จนกระทั่งถึงยุคที่เข้าร่วมในรัฐบาลพลเอกเปรม) ย่อมต้องติดตามตั้งใจ
 ของประชาชนมากกว่าช่วงเวลาที่เป็นพรรคประชาธิปัตย์สวมบทบาทเป็นรัฐบาล ซึ่งกินเวลารวมกัน
 แล้วไม่ถึงสิบปี

ในที่นี้ จะกล่าวถึงผลงานเด่น ๆ ในช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นฝ่ายค้าน โดยเฉพาะ
 ในช่วงสามทศวรรษแรกของการก่อตั้งพรรค ซึ่งส่งผลให้ภาพของการเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้าน
 เป็นที่ติดตามตั้งใจประชาชนโดยทั่วไป ได้แก่

1) การเปิดโปงคำสั่งอันไม่ชอบธรรมของรัฐบาล โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ถึงคณะกรรมการจังหวัดทุกจังหวัด ให้เรียกประชุมกำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีใจความให้สนับสนุนผู้สมัครฝ่ายรัฐบาล และไม่ให้การสนับสนุนผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2489

2) เมื่อวันเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร 21 สิงหาคม พ.ศ. 2489 พรรคประชาธิปัตย์ได้เรียกร้องให้รัฐสภาขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปล่อยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ จำนวน 3 คน ได้แก่ นายเลียง ไชยกาล ส.ส. จังหวัดอุบลราชธานี ดร.โชติ คุ่มพันธ์ุ ส.ส. จังหวัดพระนคร และนายประยูร อภัยวงศ์ ส.ส. จังหวัดพิจิตรสงคราม ซึ่งถูกจับกุมในช่วงปิดสมัยประชุมสภา ทำให้ชื่อเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในฐานะเป็นคนกล้าค้านถูกกล่าวขวัญเป็นอย่างมาก

3) การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นเวลาถึง 8 วัน 6 คืน ระหว่างวันที่ 19 – 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2490 ในประเด็นข้าวยากมากแพง และกรณีทุจริตสินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้งกรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 8

4) การที่นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ประกาศบอยคอต ไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคประชาธิปัตย์ ในการเลือกตั้งทั่วไปที่จัดขึ้นโดยรัฐบาลเผด็จการจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495

5) การยื่นเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วงปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2500 ซึ่งการอภิปรายถึงความล้มเหลวในการบริหารประเทศของจอมพล ป. เป็นเหตุผลหนึ่งที่น่าไปสู่การยึดอำนาจล้มรัฐบาลจอมพล ป. โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในเวลาต่อมา

6) การยื่นญัตติเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ถึง 2 ครั้ง แม้ว่าการอภิปรายครั้งแรกจะจบลงด้วยชัยชนะของรัฐบาล แต่ก็สร้างความสั่นคลอนฐานะของรัฐบาลพอสมควร และด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจที่รุนแรง บวกกับฝืนปากอันขึ้นชื่อของนักการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี ต้องชิงลาออกก่อนการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สอง ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 เปิดทางให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีลำดับที่ 16 ของไทย

โดยสรุปแล้ว การทำหน้าที่ฝ่ายค้านของพรรคประชาธิปัตย์นั้น มีความโดดเด่นขึ้นชื่อมาตั้งแต่ยุคเริ่มก่อตั้งพรรคเลยทีเดียว บทบาทของการเป็นผู้คอยตรวจสอบ ถ่วงดุล คัดค้าน ต่อต้าน ระบอบเผด็จการและความไม่ชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล ได้สร้างความประทับใจให้กับประชาชนในหลายกลุ่ม ซึ่งแน่นอนว่า หนึ่งในนั้นย่อมได้แก่ประชาชนในภาคใต้ เมื่อพิจารณา ร่วมกับผลการศึกษาที่ผ่านมา ก็จะพบว่าคนใต้มีประวัติศาสตร์และประสบการณ์ที่ถูกกดขี่รังแก จากรัฐบาลส่วนกลางมาโดยตลอด จริงอยู่ คนในภูมิภาคอื่น ๆ ก็อาจถูกกลั่นแกล้งหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากอำนาจรัฐส่วนกลางเช่นกัน แต่ด้วยบุคลิกลักษณะและวัฒนธรรมของคนใต้ที่เป็นคนไม่ยอมคน ไม่ยอมเสียเปรียบ พร้อมจะรวมพลังกันต่อต้านหากไม่ได้รับความเป็นธรรม ดังผลการศึกษาที่ผ่านมา ไม่ว่าจะพิจารณาจากแง่มุมไหนก็ล้วนสอดคล้องกับการทำตามบทบาทหน้าที่ฝ่ายค้านของพรรคประชาธิปัตย์ ไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

บุคลิกภาพของคนใต้ที่สอดคล้องกับภาพพจน์ของพรรคประชาธิปัตย์

ผู้ศึกษาจะขอเชื่อมโยงบุคลิกภาพอันมีลักษณะเฉพาะตัวของคนใต้ จากการศึกษาในบทที่ 2 รวมทั้งจากข้อมูลในที่ต่าง ๆ มาประมวลเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์และสอดคล้องกันกับบุคลิกภาพหรือลักษณะเฉพาะตัวของพรรคประชาธิปัตย์บนเวทีการเมืองและที่แสดงออกสู่สายตาประชาชน อันนำไปสู่การสร้างฐานความนิยมในภาคใต้ได้ในที่สุด

บุคลิกภาพสำคัญ ๆ ที่สอดคล้องต้องกันระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับชาวใต้ ได้แก่

1) การที่คนใต้เป็นคนที่นิยมความจริงใจและตรงไปตรงมา ไม่ยอมเสียเปรียบและเสียรู้ใครง่าย ๆ จึงรังเกียจการโกงกิน คอรัปชั่น ยิ่งเป็นรัฐบาลซึ่งมีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ราษฎร การทำหน้าที่เปิดโปงความไม่สุจริตของรัฐบาลด้วยการทำหน้าที่ฝ่ายค้านของพรรคประชาธิปัตย์ ย่อมสร้างความประทับใจให้กับชาวใต้อย่างไม่อาจปฏิเสธได้

ที่สำคัญ พรรคประชาธิปัตย์ก็ดูเหมือนจะตระหนักถึงจุดนี้ คำขวัญในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในหลายปี จึงเน้นชูประเด็นเรื่องการต่อต้านการทุจริต การทุ่มใช้เงินในการเลือกตั้ง เช่น คำขวัญของนายชวน หลีกภัย ที่ใช้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2529 ที่ว่า “ศักดิ์ศรี

ของชาวตรัง ใครอย่ามุ่งหวังซื้อด้วยเงินตรา” นัยว่าเพื่อกระทบไปถึงผู้สมัครจากอีก 2 พรรคที่มีภาพของเศรษฐกิจและใช้เงินลงทุนในการเลือกตั้งสูงมาก¹⁶

นอกจากนี้ ในการเลือกตั้งเมื่อพ.ศ. 2531 พรรคประชาธิปัตย์ยังคงเกาะติดกระแสความเชื่อมั่นในความซื่อสัตย์และสมณะของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ คำขวัญของพรรคที่ใช้รณรงค์หาเสียงทั่วประเทศ ซึ่งแน่นอนว่าน่าจะโดนใจคนได้ ก็คือ “ซื่อสัตย์ คัดคนดี มีอุดมการณ์ ทำงานเพื่อชาติ” ในขณะที่พรรคการเมืองอื่น ๆ ชูคำขวัญที่แตกต่างกันออกไป แต่ไม่สื่อถึงประเด็นที่น่าจะเข้าถึงคนได้สักเท่าไร เช่น¹⁷

พรรคชาติไทย	:	ทำเศรษฐกิจยุคใหม่ ให้คนไทยมีงานทำ
ประชากรไทย	:	เข้าใจปัญหา กล้าตัดสินใจ เลือกประชากรไทยรับใช้ บ้านเมือง
พรรคกิจสังคม	:	นำเศรษฐกิจก้าวหน้า เพื่อประชาสุขสันต์
พรรคก้าวหน้า	:	โดยประชาชน เพื่อคนรุ่นใหม่
พรรคประชาชน	:	ของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน
พรรคมวลชน	:	แก้ปัญหาเศรษฐกิจ ชูชีวิตประชาธิปไตย

2) ผู้นำพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้รับการยอมรับถึงภาพของความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เคยมีประวัติหมิ่นเหม่งด่างพร้อยเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ภาพนี้ยังแจ่มชัดในความรู้สึกของประชาชน เมื่อพรรคประชาธิปัตย์สนับสนุนนายทหารที่มีภาพพจน์ใสสะอาด ไม่มีภาพของนักการเมือง อีกทั้งมิได้เป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์อย่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของไทย ดังเหตุผลที่พรรคประชาธิปัตย์ได้ให้ไว้¹⁸

¹⁶ บันทึกการเมืองไทย, น. 898.

¹⁷ เทศาภิบาลฉบับพิเศษ “เลือกตั้ง 24 กรกฎาคม 2531”, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

¹⁸ นรนิติ เศรษฐบุตร, พรรคประชาธิปัตย์: ความสำเร็จหรือล้มเหลว, น. 104.

“1. พลเอกเปรมไม่เคยมีชื่อเสียงในทางเสียหาย ซึ่งทุกฝ่ายก็ยอมรับในความซื่อสัตย์สุจริต มีความตั้งใจจริงในการปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งตรงกับแนวนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์

2. พลเอกเปรมเป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสในวิถีทางประชาธิปัตย์ น่าจะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยสร้างแนวทางประชาธิปัตย์ให้เพิ่มมากขึ้น

3. พลเอกเปรมเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายว่าเป็นคนที่เหมาะสมที่สุด ไม่ว่าจะจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสมาชิกหรือประชาชน”

3) ด้วยเหตุที่ภาคใต้ของไทยเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีฝนตกชุกตลอดทั้งปี เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพการประมงได้ดีด้วยมีฝืนน้ำขนาบทั้งสองด้าน ความอุดมสมบูรณ์เหล่านี้ส่งผลให้คนได้ส่วนใหญ่มีฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างดี โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเหนือและภาคอีสาน (ดูตารางที่ 4.5 ประกอบ) เมื่อไม่ต้องยุ่งอยู่กับการหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องอย่างลำบากลำบากแล้ว จึงมีเวลาที่จะมาให้ความสนใจในเรื่องอื่น ๆ นอกไปจากความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ดังจะเห็นได้ว่าคนได้ชอบที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ นิยมพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางการเมืองอยู่เป็นนิจ จึงทำให้ทราบความเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยตลอด พรรคการเมืองที่มีกิจกรรมทางการเมืองอยู่ตลอดเวลาอย่างเช่นพรรคประชาธิปัตย์ จึงย่อมอยู่ในความสนใจของคนได้มากกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ

ตารางที่ 4.5

รายได้เฉลี่ย/คน/ปี ของประชากรไทยแยกภูมิภาค

ปี พ.ศ. \	ภาค	กทม. และ ปริมณฑล	กลาง	เหนือ	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	ใต้
2518		18,827	6,291	5,388	3,527	9,541	9,344	5,899
2519		21,208	6,463	5,802	3,531	10,816	10,565	6,928
2520		25,105	7,658	6,091	3,665	12,048	11,576	8,417
2521		29,309	8,399	7,144	4,396	13,992	12,819	9,758
2522		34,693	9,702	8,143	5,110	15,367	13,614	11,157
2523		42,155	11,333	9,585	6,257	19,220	15,832	12,710
2524		46,891	13,327	10,042	6,581	20,263	15,975	13,496
2525		51,901	15,169	10,675	6,911	23,232	17,882	13,419
2526		55,066	15,877	11,490	7,657	26,287	17,663	13,824
2527		58,763	1,7190	12,265	7,812	26,207	18,011	14,242
2528		61,238	17,600	12,724	8,193	28, 418	18,964	14,799
2529		64,872	17,526	12,840	8,342	32,827	19,400	15,589
2530		74,960	19,472	14,272	8,927	35,126	21,717	17,441
2531		89,220	23,126	16,932	10,165	41,680	24,195	20,311
2532		105,363	27,511	18,897	11,880	50,165	28,865	22,437
2533		127,099	30,701	20,401	13,152	57,404	29,746	24,803
2534		142,084	36,304	23,328	14,931	67,970	33,946	27,084
2535		155,214	43,080	25,857	17,019	68,310	38,215	32,589
2536		173,991	46,698	27,015	17,800	78,828	40,864	35,311
2537		191,301	55,900	30,607	20,683	91,986	45,786	41,421
2538		211,810	64,245	34,596	24,341	106,695	52,520	49,156
2539		225,570	73,363	38,228	26,541	122,890	56,714	52,500

ปี พ.ศ.	ภาค กทม. และ ปริมณฑล	กลาง	เหนือ	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	ใต้
2540	224,176	75,109	38,785	26,777	132,705	57,820	53,248
2541	206,021	71,741	39,307	26,407	137,090	57,897	56,881
2542	212,364	100,303	37,287	24,153	137,697	57,206	54,984
2543	225,171	114,193	37,501	24,186	151,437	58,202	56,193
2544	232,786	116,180	37,925	24,742	162,443	61,143	55,703
2545	232,919	125,841	41,801	26,795	179,695	66,322	60,846
2546	240,838	143,254	45,687	29,298	201,103	70,828	66,848
2547	258,258	155,788	48,637	31,401	222,369	76,170	75,023
2548	275,030	164,797	52,904	32,897	257,949	80,826	79,028

ที่มา ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับปี 2528, ฉบับปี 2524 – 2534, ฉบับปี 2541 และฉบับปี 2548

4) ประชาชนในภาคได้รู้สึกว่าคุณไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐมาตั้งแต่อดีต
โดยสะท้อนออกมาทางวรรณกรรมพื้นบ้าน ด้วยการเปิดเผยให้เห็นถึงความกดขี่ข่มเหงและความ
ชั่วร้ายของข้าราชการ จวบจนช่วงปี พ.ศ. 2520 ก็ยังคงมีข่าวข้าราชการรังแกชาวบ้านอยู่

“เงื่อนไขการเข้าป่าของประชาชนในแต่ละภาคไม่เหมือนกัน อีสานเกิดจาก
ปัญหาปากท้องความอดอยากของประชาชนบวกกับการปราบปรามประชาชน
ด้วยวิธีการไม่ถูกต้อง ภาคเหนือเกิดจากปัญหาการต่อสู้กับเจ้าที่ดิน ส่วนภาคใต้
อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ แร่ธาตุ ป่าไม้ และยางพารามีมาก แต่
ปัญหาหลักเกิดจากการกดขี่และปราบปรามของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างโหดเหี้ยม
ต้นกำเนิดโคกนาฏกรรม “ถีบลงเขา เผาในถังแดง” ก็อยู่ที่ภาคใต้เอง¹⁹

¹⁹ “ประชามิตร รายสัปดาห์” ฉบับที่ 134 วันที่ 7 มีนาคม 2524.

คนได้จึงนิยมส่งลูกหลานเรียนสูง ๆ เพื่อกลับมาต่อสู้และปกป้องตนเองจากการกระทำของรัฐบาล และมีนักศึกษาปัญญาชนจำนวนมากไม่น้อยที่เข้าสังกัดพรรคประชาธิปัตย์²⁰ ยิ่งเป็นการตอกย้ำภาพของพรรคการเมืองขวัญใจคนใต้ที่ต่อต้านความไม่ชอบธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ

5) การส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ในภาคใต้ พรรคประชาธิปัตย์เน้นส่งผู้สมัครที่เป็นคนในพื้นที่ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกัน อีกทั้งยังพยายามส่งผู้สมัครที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีการศึกษาสูง เนื่องจากเข้าใจถึงบุคลิกภาพของชาวใต้ว่า นิยมชมชอบคนที่มีความรู้ นอกจากนี้ การปราศรัยหาเสียงของผู้สมัคร ส.ส. ในภาคใต้ ก็ยังนิยมให้ความรู้ทางการเมืองการปกครอง บอกเล่าถึงความเป็นไปของบ้านเมืองให้แก่ประชาชนที่มาฟังการปราศรัยอีกด้วย²¹ ทำให้ช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับประชาชนที่มาฟังการปราศรัย ประกอบกับลีลา ไหวหาวในการปราศรัยอันขึ้นชื่อของพรรค จึงไม่ยากนักที่จะครองหัวใจคนใต้เอาไว้ได้

6) จากการศึกษาเรื่อง “พรรคประชาธิปัตย์ : โครงสร้างและการบริหาร” ของ พูลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ ซึ่งเคยสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ได้สรุปบทบาทพฤติกรรมของพรรคประชาธิปัตย์เอาไว้ ดังนี้²²

ก. มักใช้เวลามากในการดำเนินการตัดสินใจในทางการเมือง ในประเด็นที่สำคัญ รวมทั้งรอให้กระบวนการของปัญหาคำเนินไปจนกว่าจะมองเห็นทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องชัดเจนก่อน จึงจะมีการให้ข้อมูลข่าวสารกับสังคม

ข. เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นรัฐบาล การดำเนินการในทางการเมืองมักจะไม่ชัดเจน คือ จะไม่มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดในการดำเนินนโยบายหรือการดำเนินกระบวนการในทางการเมืองที่ชัดเจน

²⁰ ดูคำสัมภาษณ์พลเอกหาญ ลีลานนท์, น. 40.

²¹ สัมภาษณ์ สัมพันธ์ ทองสมัคร, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช พรรคประชาธิปัตย์, 18 กรกฎาคม 2549.

²² พูลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ, พรรคประชาธิปัตย์ : โครงสร้างและการบริหาร, น.49-52.

ค. พรรคประชาธิปัตย์มีความสามารถในการเจรจาสัมพันธ์ที่สูงมาก เรื่องไหนที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ก่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีก็จะมีการนำมาประชาสัมพันธ์ในนามพรรคประชาธิปัตย์ ในทางตรงกันข้าม หากเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เกี่ยวกับการกระทำของสมาชิก พรรคประชาธิปัตย์ที่ขัดต่อความรู้สึกของประชาชน ก็จะมีการออกข่าวว่าเป็นเรื่องส่วนตัวบุคคล มิได้เป็นเรื่องของพรรค

ง. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม เนื่องจากเป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกที่มีความสนใจในทางการเมืองมาก โดยเฉพาะสมาชิกพรรคที่มาจากภาคใต้ มักจะนิยมจับกลุ่มพูดคุยถกเถียงประเด็นทางการเมืองในวงย่อย เป็นการระดมสมอง (BRAIN STORMING) กันมาก่อน ทำให้สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์สามารถดำเนินการอภิปรายในลักษณะที่เป็นทีม และสอดคล้องในประเด็น เหตุผล มีลักษณะสนับสนุนซึ่งกันและกัน

จ. พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่มีประสบการณ์ทางการเมืองสูง มีความสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่ในแวดวงการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะบรรดาสื่อมวลชน ทำให้สามารถใช้กลไกของสื่อมวลชนปล่อยข่าวที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม หรือใช้สื่อมวลชนออกข่าวเชิงสร้างสรรค์ให้กับพรรคก็ได้ หรือหากถูกโจมตีจากพรรคการเมืองอื่น ๆ พรรคประชาธิปัตย์ก็จะออกมาปฏิเสธอย่างเป็นทางการ และถ้าเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์กับพรรคแล้ว พรรคประชาธิปัตย์ก็จะพร้อมใจกันสงบปากสงบคำปล่อยให้เรื่องนั้นสงบลงไปเอง

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ศ. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่มองภาพบุคคลิก และวัฒนธรรมของชาวใต้ว่าต้องการรัฐบาลที่ไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของประชาชนมากนัก เพราะคนใต้ชอบที่จะพึ่งพาตนเองเป็นหลัก เคยชินอยู่กับการต้องปกป้องดูแลตนเอง จนไม่เห็นความสำคัญของการที่รัฐจะเข้ามาอุปถัมภ์หรือชี้นำใด ๆ พรรคประชาธิปัตย์จึงเป็นคำตอบของคนใต้ในการเลือกตั้งที่ผ่านมาหลายครั้ง²³

²³ นิธิ เอียวศรีวงศ์, “ปักซีใต้บ้านเรา,” มติชนสุดสัปดาห์ (25 มีนาคม พ.ศ. 2548 ปีที่ 25 ฉบับที่

“ผมอยากเดาส่งว่าลักษณะการตั้งถิ่นฐานของคนใต้เป็นลักษณะกระจายหรือที่เรียกว่า homestead ไม่เป็นกลุ่มก้อนหรือ cluster เหมือนคนภาคกลางและอีสาน ทำให้กลไกสำหรับการดูแลความสงบเรียบร้อยต้องแข็งแกร่งมากกว่า ในขณะที่แต่ละครอบครัวก็ต้องดูแลปกป้องตนเองมากกว่า

อีกอย่างหนึ่งก็คือ บั๊กซีใต้เป็นภาคที่เข้าสู่เกษตรเชิงพาณิชย์ก่อนและกว้างขวางกว่าภาคอื่น ข้าเข้าไปก่อนที่รัฐส่วนกลางจะเข้มแข็งเสียอีก "ระเบียบใหม่" ที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเพื่อรองรับการผลิตแบบใหม่นี้เป็นสิ่งที่คนใต้ต้องพัฒนาขึ้นเอง ไม่ได้ออกแบบและสร้างขึ้นจากส่วนกลาง (เช่น สิทธิในการเก็บขี้ค้างคาวเป็นของคนรับจ้างตัดยาง ไม่มีกฎหมายรองรับ แต่เป็นกฎหมายประเพณีที่ยอมรับกันทั่วไป ไม่งั้นเดียวพอตีตัดดอกไม้มันเสีย)

ผมคิดว่าโดยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างนี้แหละครับ ที่ทำให้คนใต้ไม่ไว้วางใจรัฐ แม้แต่รัฐที่ขอบแจก และไม่คอยมองรัฐเป็นที่พึ่งในชีวิตของตัวนักขอบรัฐที่ตัวคุมได้ แม้จะคุมกันแบบชาวบ้าน ๆ เช่น ด่าแม่่มันบ้าง, ทำเชอบ้าง, ยิงหัวมันบ้าง, อ้างรัฐธรรมนูญบ้าง, ฯลฯ

ได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้างก็ตาม แต่ก็ทำให้คนใต้ถูกรัฐมองว่าหัวแข็ง, หัวหมอ, ดุ, ดื้อ, ฯลฯ ซึ่งที่จริงล้วนเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ขาดไม่ได้ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตยทั้งนั้น

โดยพื้นฐานทางวัฒนธรรมอย่างนี้แหละครับ พรรคประชาธิปไตยเป็นตัวแทนที่เหมาะสมของรัฐในอุดมคติของชาวใต้เลย ชวนเชิญเข้าซึ่งเป็นที่รังเกียจของคนภาคอื่นนั่นแหละครับ ตรงกับที่คนใต้ต้องการเลย งุ่มง่าม ๆ ก็ดีแล้ว จะได้ควบคุมได้ทัน

ข้างในของพรรคเองก็ค่อนข้างและเป็นวุ่น แม้แต่ ส.ส. ในภาคใต้เองยังแบ่งออกเป็นหลายก๊กหลายแก๊ง คุณชวนซึ่งคนใต้รักนักรักหนาเองก็หาได้มีกำลังจะไปควบคุมก๊กแก๊งเหล่านี้ได้จริง แต่เพราะและอย่างนี้แหละที่ตรงกับความต้องการของคนใต้ ไปเป็นแกนกลางจัดตั้งรัฐบาลก็ดี จะได้รัฐที่ไม่เด็ดขาด, รัฐเหี้ย ๆ ที่ต่อรองได้ ถึงอย่างไรคนใต้ก็เคยชินที่จะไม่หวังพึ่งรัฐบาลอยู่แล้วนี่ครับ

ทำไมไทยรักไทยจึงพ่ายแพ้ในปักษ์ใต้ก็พอจะมองเห็นแล้วนะครับ ก็ไทยรักไทย นั้นมีมโนภาพที่แตกต่างโดยสิ้นเชิงจากรัฐในอุดมคติของคนใต้ หัวหน้าพรรคคน เดียวมีอำนาจเด็ดขาดคุมได้ทุกก๊กทุกแก๊ง มี ส.ส.ทอท. ในพื้นที่จึงไม่ได้เป็น ประโยชน์อะไรเลย พลังของหมอนั้นในการต่อรองกับหัวหน้าพรรคน่าจะน้อยกว่า โบปปลิวเสียอีก ในขณะที่ชาวบ้านสามารถคุมโบปปลิวได้เต็มร้อยด้วย เพราะเขียน เองกับมือ แจกเองกับมือ

ยิ่งสัญญาว่าจะเข้ามาทำโน่นทำนี่ นับตั้งแต่สอนการเลี้ยงลูกไปจนถึงคุมการตาย ให้เสร็จ ยิ่งน่ากลัวสำหรับคนใต้ คำสัญญาของผู้อุปถัมภ์นั้นแหละครับน่าระแวง เพราะแสดงว่าจะเข้ามายุ่งย่ามกับชีวิตของคนใต้มากขึ้น จึงไม่เลือก ทอท. ไม่ใช่ เพราะคนใต้รวยแล้ว แต่คนใต้กลัวรัฐอุปถัมภ์ต่างหาก”

จากการนำผลการศึกษา ความคิดเห็น ทศนคติ รวมถึงคำสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ที่ เคยปฏิบัติงานในพื้นที่ภาคใต้ นักวิชาการ นักการเมือง ตลอดจนประชาชนชาวใต้เอง เราก็จะเห็น ได้ว่า ลักษณะเฉพาะตัวบวกกับบุคลิกภาพที่ปรากฏต่อสาธารณชนของพรรคประชาธิปัตย์หลาย ประการมีความคล้ายคลึงสอดคล้องกับลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของชาวใต้ โดยเฉพาะขณะที่ ทำหน้าที่ฝ่ายค้านในสภา หรือหากจะมองในมุมที่พรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นรัฐบาล (โดยเฉพาะใน ระยะเวลาหลัง) การทำหน้าที่บริหารประเทศในแบบของพรรคประชาธิปัตย์ก็เป็นที่ถูกอกถูกใจของคน ใต้เช่นกัน จึงพอจะสรุปได้ว่า ด้วยบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับเช่นนี้เอง ที่มีส่วนสำคัญในการส่งให้ พรรคประชาธิปัตย์สามารถสร้างฐานความนิยมในภาคใต้ได้

กระบวนการอบรมกล่อมเกลாதองการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์

การที่พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งจะสามารถสร้างฐานความนิยมในพื้นที่ใด ขึ้นมาได้ นั่นถือว่าเป็นเรื่องที่ยากพออยู่แล้ว แต่การที่จะรักษาฐานความนิยมนั้นให้มีความสืบเนื่อง ยาวนานติดต่อกันนับสิบปี นับว่าเป็นเรื่องที่หนักหนาสาหัสกว่ามาก จึงน่าสนใจว่า พรรค ประชาธิปัตย์ใช้กระบวนการใด ในการรักษาฐานคะแนนเสียงในภาคใต้เอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น สืบต่อกันมาจวบจนถึงปัจจุบัน

นับตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ที่พรรคประชาธิปัตย์ เริ่มได้รับความนิยมนอกจากประชาชนชาวไทยได้เพิ่มมากขึ้นกว่าการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2518 อย่างเห็นได้ชัด คือ สองเท่าตัว แม้จะมีอันต้องตกต่ำลงในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 และในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากเรื่องเดียวกันทั้ง 2 ครั้ง นั่นคือความแตกแยกอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในพรรคเอง การจะศึกษาถึงความเจริญรุ่งเรืองของพรรคประชาธิปัตย์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง สิ่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือ การพิจารณาศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์มีอันต้องพบกับความตกต่ำ เพื่อที่จะทำการวิเคราะห์การดำเนินงานทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ได้อย่างรอบด้าน จึงต้องขอล่าวถึงเหตุการณ์ดังกล่าวเอาไว้คร่าว ๆ ดังนี้

ความตกต่ำของพรรคประชาธิปัตย์

1. ความตกต่ำของพรรคประชาธิปัตย์ ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2522

ความตกต่ำของพรรคประชาธิปัตย์ครั้งนี้มีสาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งภายในพรรคในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นำไปสู่ความแตกแยกครั้งใหญ่ครั้งหนึ่งของประวัติศาสตร์อันยาวนานของพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยการลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์ของนายสมักร สุนทรเวช พร้อมกับสมาชิกกลุ่มหนึ่งออกไปตั้งพรรคการเมืองใหม่ ในนามพรรคประชากรไทย และพรรคประชากรไทยนี้เองที่ดึงเอาคะแนนเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือว่าเป็นอีกฐานเสียงสำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ไปเกือบไม่เหลือที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรให้เจ้าของพื้นที่เดิมเลย ในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2522 นั้นเอง

และไม่เพียงแต่ นายสมักร สุนทรเวชเท่านั้น ที่ไปตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาแข่งขันกับพรรคประชาธิปัตย์ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ภายหลังจากความแตกแยกภายในพรรคครั้งนี้ ยังมีอดีต ส.ส. สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ที่ออกไปสังกัดพรรคการเมืองอื่น หรือตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ ก็มีจำนวนไม่น้อย เช่น²⁴

²⁴ บุญธรรม เลิศสุชีเกษม. ความแตกแยกภายในพรรคการเมืองไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม และพรรคชาติไทย, น. 210-211.

นายเกษม บุตรขุนทอง	พรรคเสรีธรรม
นายทรงศักดิ์ อูระวัฒนพันธุ์	อิสระ
นายแนบ ผ่องแผ้ว	อิสระ
นายบุญยิ่ง นันทาภิวัฒน์	พรรคเสรีธรรม
นายปรีชา คงศรี	พรรคชาติไทย
นายแผน สิริเวชภัณฑ์	อิสระ
นายพินัย รุโจปกรณ์	พรรคเสรีธรรม
นายพิภพ อะสีติรัตน์	พรรคประชากรไทย
นายเพิ่มศักดิ์ จริตงาม	อิสระ
นายวินัย นามเสถียร	อิสระ
นายส่งสุข ภัคเกษม	พรรครวมไทย
นายสนิท กลุณเจริญ	พรรคประชากรไทย
นายสมชาญ ศรีสองชัย	อิสระ
นายแพทย์สมศาสตร์ รัตนศักดิ์	พรรครวมไทย
นายศราวุธ นิยมทรัพย์	อิสระ
นายสิดดิก สารีฟ	อิสระ
นายสิงห์โต จ่างตระกูล	พรรคชาติประชาชน
นายสุทวิช สุพรรณ	พรรคชาติไทย

นายสุรชัย บุญแสง

พรรคกิจประชาไทย

นายโสภณ วัชรสินธ์

อิสระ

การที่บุคคลเหล่านี้ได้ออกจากพรรคประชาธิปัตย์ไปสังกัดพรรคการเมืองอื่น รวมทั้งได้ก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ เช่น พรรคประชากรไทย พรรคเสรีธรรม และพรรครวมไทย นั้น นอกจากจะทำให้จำนวนที่นั่งของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ต้องลดจำนวนลงแล้ว อดีต ส.ส. เก่าพรรคประชาธิปัตย์บางคนยังกลับมาโจมตีพรรคเก่าของตนเองด้วย ซึ่งสร้างความเสียหายแก่ภาพพจน์ของพรรคประชาธิปัตย์ในสายตาประชาชนไปไม่น้อยเลยทีเดียว และนับว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ต้องสูญเสียที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรไปถึง 79 ที่นั่งในการเลือกตั้งครั้งต่อมา

เหตุผลอีกประการที่ทำให้คะแนนความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่ภาคใต้มีอันต้องตกต่ำลง เนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่แน่นอนว่าจะเกิดการเลือกตั้งขึ้นจริงในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 และจะเป็นไปในรูปแบบใด บวกกับความรู้สึกเฉยเมยต่อการเลือกตั้งของประชาชน อันน่าจะมีผลมาจากแนวนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่นำเสนอต่อประชาชนนั้นแทบไม่มีความแตกต่างกัน²⁵ ส่งผลให้ความสำคัญของพรรคจำต้องถูกลดบทบาทไปโดยปริยาย เปิดทางให้ความโดดเด่นของตัวบุคคลเข้ามาแทนที่ ดังจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้งว่า ในปีการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 มี ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองใด ๆ ได้รับเลือกตั้งเข้าสู่สภา เป็นจำนวนไม่น้อย และยังทำให้พรรคการเมืองเล็ก ๆ หลายพรรคได้แจ้งเกิดบนเวทีการเมือง ด้วยการใช้ประโยชน์จากความโดดเด่นของตัวบุคคลที่สังกัดพรรคของตนเองด้วย

2. ความตกต่ำของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531

ช่วงระยะเวลาที่พรรคประชาธิปัตย์ต้องตกอยู่ในภาวะตกต่ำที่สุดอีกช่วงหนึ่ง ได้แก่ การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่สภา

²⁵ แสงว รัตนมงคลมาศ และสากล จรรย์วิทยานนท์. การเลือกตั้ง 2522. เอกสารสรุปการสัมมนา กลุ่มวิเคราะห์กิจกรรมและนโยบายสาธารณะ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2522. น. 4 – 5.

ผู้แทนราษฎรเพียง 48 ที่นั่ง หายไปถึง 52 ที่นั่งจากการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2529 โดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งเป็นฐานคะแนนเสียงสำคัญของพรรค อันน่าจะมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งครั้งใหญ่ที่สุดอีกครั้งหนึ่งในพรรค ใน พ.ศ. 2530 เนื่องจากสมาชิกของพรรคกลุ่มหนึ่งเกิดความไม่พอใจผู้บริหารของพรรคในการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ทำให้สมาชิกระดับแกนนำกลุ่มหนึ่ง นำโดยนายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ นายวีระ มุสิกพงศ์ นายเดโช สวานานนท์ นายจาตุรนต์ ฉายแสง และสมาชิกอื่น ๆ รวมประมาณ 40 คน ซึ่งแพ้การเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารพรรคเมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ.2530 ออกมาตั้งกลุ่มอิสระภายในพรรค คอยทำหน้าที่กั้นกรอง ตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารพรรค ในชื่อกลุ่ม 10 มกรา

ความขัดแย้งภายในพรรคประชาธิปไตยมาถึงจุดหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ เมื่อกลุ่ม 10 มกรา ได้ยื่นข้อเรียกร้องให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีในโควตาพรรคประชาธิปไตย โดยให้สมาชิกของกลุ่มจำนวน 6 คนได้เป็นรัฐมนตรีแทนรัฐมนตรีเดิม แต่ไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล แต่ก็ได้สร้างความสั่นคลอนต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นอย่างมาก จนกระทั่งความขัดแย้งมาถึงจุดแตกหักเมื่อกลุ่ม 10 มกรา ร่วมต่อต้านร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรของรัฐบาล ทำให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ผ่านสภา ส่งผลให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ต้องประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกกลุ่ม 10 มกรา จึงออกจากพรรคประชาธิปไตยไปตั้งพรรคการเมืองในนาม พรรคประชาชน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคประชาธิปไตยต้องสูญเสียที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรไปถึง 52 ที่นั่งในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ พรรคประชาธิปไตยต้องเสียที่นั่งให้กับอดีตสมาชิกเก่าของพรรคที่ลงแข่งในนามพรรคประชาชนถึง 11 ที่นั่ง

ตารางที่ 4.6

พรรคการเมืองที่สมาชิกพรรคประชาธิปไตยย้ายเข้าไปอยู่ จากปี พ.ศ. 2529 มาสู่ปี พ.ศ. 2531

พรรคประชาชน	14 คน
พรรคประชากรไทย	3 คน
พรรคพลังธรรม	1 คน
พรรคชาติไทย	4 คน
พรรครวมไทย	2 คน

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

หากไม่นับ 2 เหตุการณ์สำคัญดังกล่าวข้างต้นแล้ว กล่าวได้ว่า กระแสความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้แทบไม่เคยตกลงไปเลย แม้ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 ขณะที่บ้านเมืองตกอยู่ใต้อำนาจ รสช. ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนเสียงตกต่ำลงในทุกภูมิภาค โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง ซึ่งได้ ส.ส. มาเพียงที่นั่งเดียวเท่านั้น แต่สำหรับพื้นที่ภาคใต้ พรรคประชาธิปัตย์ก็ยังสามารถครองใจคนใต้ได้ถึง 26 ที่นั่ง จากจำนวน ส.ส. ภาคใต้ทั้งหมด 45 ที่นั่ง และที่นั่งที่สูญเสียไปนั้น ส่วนใหญ่ก็เป็นพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พรรคความหวังใหม่ โดยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรค ใช้โครงการฮาร์ปับนารู (โครงการสู่ความหวังใหม่) นำร่องปูฐานความนิยมในพื้นที่มาก่อนหน้านี้ โดยมีกลุ่มนักการเมืองมุสลิมในพื้นที่ที่รวมตัวกันในนาม “กลุ่มวาดะห์” เป็นตัวแทนลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งหากสังเกตให้ดีก็จะพบว่า หลายคนในกลุ่มวาดะห์มีจุดกำเนิดทางการเมืองมาจากพรรคประชาธิปัตย์นั่นเอง

เราจึงเห็นได้ว่า หากพรรคประชาธิปัตย์ไม่แพ้ยตัวเองไปเสียก่อน จากความขัดแย้งแตกแยกกันเองภายในพรรค ก็คงเป็นการยากที่พรรคการเมืองอื่นจะมาช่วงชิงคะแนนความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ไปจากคนใต้ได้ แต่ทั้งนี้ นอกจากปัจจัยทางด้านบุคลิกภาพอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของพรรคประชาธิปัตย์ ที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัฒนธรรมและบุคลิกภาพของคนใต้แล้ว กระบวนการอบรมกล่อมเกลากองทัพการเมืองที่คนใต้ได้รับการปลูกฝังสั่งสมมานับตั้งแต่ห้วงเวลาที่พรรคประชาธิปัตย์เริ่มรุกเข้าสู่พื้นที่ในภาคใต้ ก็นับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์สามารถครองใจคนใต้มาเป็นระยะเวลาหลายสิบปี

การดำเนินการอบรมกล่อมเกลากองทัพการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์

ในที่นี้จะได้วิเคราะห์ถึงกระบวนการอบรมกล่อมเกลากองทัพการเมืองที่อ้างไว้ซึ่งความชื่นชอบของประชาชนที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ ว่าได้มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนมาเป็นระยะเวลาผ่าน การปรึกษาหารือ วิเคราะห์ผลและแผนของการดำเนินการอย่างเป็นระบบ จนทำให้พรรคประชาธิปัตย์สามารถประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งในพื้นที่ภาคใต้มาทุกยุคทุกสมัย

จากการศึกษาของพูลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ ที่ทำการศึกษาในเรื่องโครงสร้างและการบริหารของพรรคประชาธิปัตย์ ในระหว่างปีพ.ศ. 2531 – 2535 พบว่านักการเมืองกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในพรรคส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีฐานการเลือกตั้งมาจากภาคใต้ ซึ่งวางรากฐานทางการเมืองในภาคใต้มากว่า 20 ปี โดยอาศัยกลวิธีต่าง ๆ นานาในการสร้างฐานความนิยม เช่น การรวมตัวกันสร้างกระแสและภาพพจน์ที่ดีให้ปรากฏสู่สายตาประชาชน โดยใช้พลังทางการเมืองที่สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนมีอยู่ นอกจากนี้ การรวมกลุ่มกันของสมาชิกพรรคที่มาจากภาคใต้ ยังมีการทำกิจกรรมด้วยกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแก่กันอยู่เป็นประจำ การแบ่งงานทางการเมืองให้ช่วยกันทำ อันส่งผลสำคัญต่อพรรคหลายประการ ได้แก่²⁶

1. กลุ่มสามารถเข้าครอบงำและส่งตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้ และยังรักษาฐานการเป็นผู้นำพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นสมัยที่สอง

2. พื้นที่ทางการเมืองในภาคใต้เกือบทั้งหมด ตกอยู่ในความควบคุมของกลุ่ม สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ที่ไม่มีชื่อเสียง สามารถเอาชนะนักการเมืองที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วประเทศ ด้วยคะแนนเลือกตั้งที่ห่างกันอย่างไม่น่าเชื่อ เช่น กรณีการเลือกตั้งที่จังหวัดพัทลุง นายวีระ มุสิกพงศ์ ต้องพ่ายแพ้แก่ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์อย่างหมดรูป เป็นต้น

3. การร่วมมือกันทำงานของกลุ่ม ทำให้ฐานข้อมูลในด้านต่าง ๆ มีขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น เพราะสมาชิกกลุ่มฯ แต่ละคนมีความสัมพันธ์กับข้าราชการ หรือองค์การเอกชนต่างกัน ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม สามารถเข้ามารวมศูนย์เป็นแหล่งข้อมูลใหญ่ที่นำไปใช้ในทางการเมือง หรือทางการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สมาชิกของกลุ่มทุกคนสามารถดำเนินการทางการเมืองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ต้องระวางว่าจะถูกตอบโต้หรือคัดค้านจากนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม เพราะมีกลุ่มคอยให้กำลังใจและพร้อมที่จะจัดสมาชิกพรรคฯ คนอื่นให้เข้ามาช่วยอย่างเป็นคนละ

²⁶ พูลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ. พรรคประชาธิปัตย์: โครงสร้างและการบริหาร. น. 68 – 69.

การรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีฐานการเมืองมาจากภาคใต้ดังกล่าว นอกจากจะทำให้มีอำนาจในการต่อรองภายในพรรคแล้ว ยังส่งผลให้สมาชิกสามารถทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นที่ยุติของประชาชน จากการที่สมาชิกภายในกลุ่มรวมตัวกันพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองและสถานการณ์ความเป็นไปต่าง ๆ ในพื้นที่ของตนอยู่เป็นระยะ จึงทำให้สามารถที่จะรับรู้ และวิเคราะห์ถึงความต้องการหรือความคาดหวังที่ประชาชนมีต่อพรรคได้ไม่ยาก ประกอบกับการที่สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์โดยส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่มีความรู้ มีประสบการณ์ทางการเมืองที่สั่งสมกันมายาวนาน ชื่อเสียงและภาพพจน์ของพรรคประชาธิปัตย์จึงเป็นที่ยอมรับของประชาชน สมาชิกพรรคในแต่ละรุ่นได้มีการสืบทอดแนวความคิดดังกล่าว พรรคประชาธิปัตย์จึงสามารถดำเนินกิจการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

สำหรับกระบวนการกล่อมเกลางานการเมืองที่พรรคประชาธิปัตย์ใช้สร้างฐานความนิยมในพื้นที่ภาคใต้นั้น น่าจะมาจากการทำงานที่พรรคสามารถวิเคราะห์และเข้าใจถึงบุคลิกภาพของคนใต้ได้ว่า คนใต้เป็นคนรักศักดิ์ศรี นิยมความจริงใจตรงไปตรงมา เมื่อตัดสินใจในเรื่องใดแล้วเปลี่ยนความคิดยาก รักใคร่รักจริงเกลียดใครเกลียดจริง เป็นคนรักหมู่คณะของตนเมื่อต้องเผชิญหน้ากับหมู่คณะอื่น และชอบที่จะศึกษาหาความรู้ ที่สำคัญ คนใต้มีปมของการต่อต้านอำนาจที่ไม่เป็นธรรมอยู่ภายใน โดยเฉพาะอำนาจรัฐส่วนกลาง ซึ่งในความรับรู้ของคนใต้มักกดขี่รังแกประชาชนมาโดยตลอด ดังนั้น หากพรรคการเมืองใดสามารถครองใจคนใต้ได้ ก็ยากที่พรรคการเมืองอื่นจะสามารถสอดแทรกเข้ามาได้ พรรคประชาธิปัตย์จึงใช้จุดนี้เป็นหลักสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองกับคนใต้ ผ่านกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. พรรคประชาธิปัตย์นับว่าเป็นพรรคการเมืองพรรคแรกของไทย ที่มีการจัดการในการเลือกตั้งอย่างเป็นระบบ นับย้อนไปถึงการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่หมดวาระลงตามบทเฉพาะกาล ในวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2489 เลยทีเดียว โดยได้มีการระดมกำลัง กำหนดวิธีการหาเสียงอย่างจริงจัง ดังนี้

1. จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจในการเลือกตั้ง เพื่อคัดเลือกบุคคลที่จะสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค และวางแผนหาเสียง

2. กำหนดวิธีการหาเสียง โดย

2.1 กำหนดให้สมาชิกพรรครวมทั้งกรรมการและหัวหน้าพรรคออกปรากฏตัวปราศรัยต่อประชาชนในที่ชุมนุมชนตามที่ต่างๆ ถึงนโยบายของพรรคและวิจรรณ์การบริหารงานของรัฐบาล เป็นต้น

2.2 กำหนดให้สมาชิกชั้นนำของพรรคออกตระเวนเยี่ยมเยียนครอบครัวของประชาชนทุก ๆ แห่ง เท่าที่จะสามารถไปเยี่ยมเยียนได้ โดยทำตารางเวลา กำหนดพื้นที่ให้สอดคล้องกับวันที่จะเลือกตั้ง²⁷

จึงเห็นได้ถึงความเอาใจใส่ ออกพบปะพูดคุยกับประชาชน โดยมีใช้หาเสียงแต่เพียงอย่างเดียว หากในการปราศรัยหาเสียงนั้น ยังมีการวิจรรณ์การบริหารงานของรัฐบาลเอาไว้ด้วย สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนายสัมพันธ์ ทองสมัคร ส.ส.จังหวัดนครศรีธรรมราชหลายสมัย ที่ว่า ในการปราศรัยของพรรคประชาธิปัตย์แต่ละครั้งนั้น ต้องให้ความรู้กับประชาชนที่มาฟังการปราศรัยด้วย จะเป็นความรู้ในเรื่องการเมืองการปกครองหรือเรื่องใด ๆ ก็ตาม นอกจากนั้น ส.ส. ยังต้องหมั่นเยี่ยมเยียนประชาชนอย่างสม่ำเสมอต้นเสมอปลาย และในการเยี่ยมเยียนนั้น ก็ต้องให้ความรู้กับประชาชนควบคู่กันไปด้วย อันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เป็นของตนเอง²⁸ ซึ่งแน่นอนว่า การให้ความรู้แก่ประชาชนในแง่นี้ ย่อมเป็นการปลูกฝัง กล่อมเกลาคความรู้สึกนึกคิดรวมไปถึงทัศนคติทางการเมืองให้กับประชาชนไปในตัวด้วย คงไม่มีพรรคการเมืองไหนที่ปลูกฝังความคิดให้ประชาชนในพื้นที่เห็นว่าพรรคการเมืองอื่นดีไปกว่าตน ด้วยการเข้าถึงประชาชนได้มากกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ ย่อมทำให้ประชาชนในภาคใต้ซึมซับเอาแนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ได้มากกว่าพรรคการเมืองอื่น อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พรรคประชาธิปัตย์สามารถสืบทอดความนิยมจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างต่อเนื่องในพื้นที่ภาคใต้

²⁷ 40 ปี พรรคประชาธิปัตย์, น. 7 อ้างถึงใน นรนิติ เศรษฐบุตร, "พรรคประชาธิปัตย์ : ความสำเร็จหรือล้มเหลว," น. 44.

²⁸ สัมภาษณ์ สัมพันธ์ ทองสมัคร, อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช, 18 กรกฎาคม 2549.

2. การสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายทหารผู้มีภาพพจน์ที่ดีในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่เคยมีประวัติต่างพรรค์อื่น อีกทั้งยังเป็นนายพลผู้ริเริ่มนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ “นโยบายทหารนำการเมือง” ในสมัยดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 2 ให้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และยังให้การสนับสนุนเรื่อยมาเป็นระยะเวลาถึง 8 ปีเต็ม โดยให้เหตุผลว่า พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้มีแนวคิดในเรื่องต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันเช่นเดียวกับพรรคประชาธิปัตย์ สามารถใช้เป็นจุดขายสำหรับการหาเสียงในพื้นที่ภาคใต้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นคนจังหวัดสงขลาโดยกำเนิด นักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้บางคนก็ได้รับการเรียกขานว่าเป็น “ลูกป่า” เมื่อชาวใต้ชื่นชมและภูมิใจในตัวพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จึงยอมส่งผลต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคประชาธิปัตย์ควบคู่กันไปด้วย กล่าวกันว่าการพ่ายแพ้ของ จ.ส.ต.อนันต์ เรืองกุล อดีต ส.ส. 5 สมัยและพ.ต.ท.เปรม รุจิเรข อดีต ส.ส. เก่า 1 สมัย จากพรรคกิจสังคมในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2529 ก็เนื่องมาจากความไม่พอใจของชาวสงขลาที่ 2 คนนี้มีส่วนร่วมในการล้มรัฐบาลเปรม²⁹

3. การเน้นจุดเด่นของพรรคในการปราศรัยและพบปะประชาชนในพื้นที่ถึงความซื่อสัตย์สุจริต โดยเฉพาะผู้นำของพรรคตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา ไม่เคยมีประวัติหมวมองต่างพรรค์อื่นในเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน ในทางตรงข้าม กลับมีบทบาทหลักในการเปิดโปงความไม่ชอบมาพากลในการบริหารประเทศของรัฐบาล แม้กระทั่งขณะเป็นพรรคร่วมรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในปี พ.ศ. 2523 นายไกรสร ตันติพงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ก็ได้สร้างภาพพจน์ของนักการเมืองที่ปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันภายในกระทรวงได้แก่การกวาดจับโรงงานที่ผลิตเหล็กเส้นไม่ได้มาตรฐาน สั่งสอบเลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ตั้งกรรมการสอบสวนผู้อำนวยการองค์การเหมืองแร่ และสั่งย้ายอธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมที่กำลังจะเกษียณอายุในอีกเพียง 20 วันข้างหน้า ซึ่งทั้งหมดเป็นไปด้วยข้อกล่าวหาว่าส่อไปในทางทุจริต ส่งผลให้พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

²⁹ บันทึกการเมืองไทย. น. 1002.

อุตสาหกรรม ต้องออกคำสั่งโอนอำนาจในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการมาเป็นของรัฐมนตรีแต่เพียงผู้เดียว³⁰ แต่นั่นก็ทำให้ภาพของพรรคการเมืองที่ยึดหลักเพื่อความถูกต้อง และรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ ได้ถูกประชาสัมพันธ์ผ่านนักการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ออกไปสู่สาธารณชนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

4. จะด้วยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม นโยบายของพรรคประชาธิปัตย์โดยส่วนใหญ่ ดูเหมือนจะเอาใจคนได้เป็นพิเศษ เนื่องจากตรงกับบุคลิกภาพและความต้องการของคนได้ จากคำให้สัมภาษณ์ของนายสัมพันธ์ ทองสมัคร เช่น

4.1 การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของพรรค จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอนโยบายด้วย เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตตนเอง และตระหนักว่าความคิดเห็นของตนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของพรรค

4.2 นโยบายการกระจายอำนาจ โดยเฉพาะในเรื่องของท้องถิ่น ซึ่งริเริ่มโดยพรรคประชาธิปัตย์ในปี พ.ศ. 2512 ก่อนจะมาประสบผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2518

4.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน 4 เลน จากอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ถึง จังหวัดนราธิวาส ก็ดำเนินการสร้างแล้วเสร็จในสมัยที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล

4.4 การเน้นนโยบายด้านการศึกษาชูค่าวิชาญ “ความรู้คู่คุณธรรม” และขยายโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุ ด้วยการดำเนินการให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งของประเทศ ได้รับการรับรองปริญญาบัตร

4.5 นโยบายด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะในช่วงที่นายมารุต บุณนาศ แกนนนำพรรคประชาธิปัตย์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ได้มีโครงการบัตรครอบครัว และขยายโรงพยาบาลประจำอำเภอทุกแห่งทั่วประเทศ

³⁰ เส้นทางเศรษฐกิจรัฐบาลเปรม. เอกสารประกอบนิทรรศการ “เส้นทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลเปรม” สภากรมเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2523. น. 1-92 – 1-93.

4.6 ด้านการศึกษา ดำเนินการอุดหนุนกิจกรรมของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ด้วยการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในงานเมาลิดกลาง ซึ่งริเริ่มขึ้นในสมัยที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล

4.7 ร่วมผลักดันนโยบายแก้ไขปัญหาคาชาไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา ด้วยการจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือทหารตำรวจที่ 43 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปราบปรามการก่อการร้ายทุกรูปแบบ รวมทั้งแก้ไขปัญหาด้านสังคมจิตวิทยาและการเมืองการปกครองในพื้นที่ ให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพ

เราจึงอาจสรุปได้ว่าด้วยการดำเนินงานทางการเมือง และนโยบายที่พรรคประชาธิปัตย์ ผลักดันออกมา ย่อมเป็นผลงานที่พรรคสามารถใช้อวดอ้างได้กับประชาชน โดยเฉพาะกับชาวดัตช์ ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด ในเมื่อ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ที่อยู่ในสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ ล้วนมีฐานเสียงมาจากภาคใต้ ผลงานที่ออกมา จึงย่อมเทน้ำหนักไปที่ชาวดัตช์เป็นสำคัญ

5. บุคลิกเฉพาะตัวของนักการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ที่มาจากภาคใต้ ได้รับการยอมรับว่ามีความโดดเด่นเหนือกว่านักการเมืองพรรคอื่น ๆ โดยเฉพาะในการใช้วาทศิลป์ สำนวนโวหาร เป็นที่ถูกอกถูกใจของประชาชนที่ได้รับฟัง สามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังให้คล้อยตามได้โดยไม่มียาก เช่น

นายชวน หลีกภัย กับบุคลิกภาพที่นอบน้อมถ่อมตนแต่แฝงได้ด้วยถ้อยคำเชือดเฉือนจนได้รับฉายา “มีดโกนอาบน้ำผึ้ง”

นายวีระ มุสิกพงศ์ กับบุคลิกลักษณะการหาเสียงอย่างมีเสน่ห์และร่าเริง บวกกับบทบาทอันโดดเด่นจนได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมถึง 2 ครั้ง และเป็นโฆษกพรรคประชาธิปัตย์ เจ้าของฉายา “ไข่มุกซ์ดำ” (ปัจจุบันสังกัดพรรคไทยรักไทย)

นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี กับบุคลิกการพูดจาปราศรัยที่ดูเด็ดเดี่ยวมั่นคง ถึงอกถึงใจชาวดัตช์ บวกกับความรู้ระดับปริญญาเอกทางเศรษฐศาสตร์ และที่สำคัญคือ เคยดำรงตำแหน่งโฆษกชื่อดังของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีขวัญใจคนใต้ ทำให้ภาพของ “ลูกป้า” ติดตัวนายไตรรงค์ เจ้าของสมญานาม “สามสี ภูเขาทอง”

นอกจากความโดดเด่นจากการใช้วาทศิลป์ในการพูดจาปราศรัยแล้ว สิ่งนี้นักการเมืองจากพรรคประชาธิปัตย์ใช้เป็นจุดขายในการเข้าถึงประชาชนก็คือ ภาพพจน์ของความเป็นคนดี

ดิน เป็นลูกหลานญาติพี่น้องพวกพ้องของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ภาพออกมาดูน่าเห็นใจเพื่อเรียกคะแนนสงสารจากชาวใต้ เช่น

นายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ มีภาพของความเป็นเด็กหนุ่มยากจน ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี พ.ศ. 2529 ซึ่งต้องต่อสู้กับ นายบรม ตันเถียร ส.ส. เก่า 4 สมัย จึงต้องเน้นการหาเสียงกับประชาชนระดับรากหญ้าและคนหนุ่มสาวรวมทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในขณะที่นายบรม ตันเถียร คู่แข่งเน้นหาเสียงจากหัวคะแนนระดับสูง เช่น กลุ่มสมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล และกลุ่มเจ้าของเหมืองแร่และสวนยาง ภาพที่ปรากฏและสร้างคะแนนให้กับนายจรินทร์มากก็คือ การตระเวนปราศรัยในงานศพ จนในที่สุดก็สามารถโค่นนักการเมืองอาวุโสผู้ผูกขาดตำแหน่ง ส.ส. ในจังหวัดพังงาได้³¹

นายพร้อม บุญฤทธิ์ เป็นผู้มีฐานคะแนนที่มั่นคงอีกคนหนึ่ง และเป็นที่รู้จักกันดีของชาวพัทลุงในนาม “หนังพร้อม” เพราะก่อนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคประชาธิปัตย์ มีอาชีพเป็นศิลปินผู้พากย์หนังตะลุงขวัญใจชาวบ้านอยู่แล้ว หากมีงานวัดที่ไหน “หนังพร้อม” ก็มักจะเข้าร่วมด้วยเสมอ ด้วยความเป็นศิลปินที่เข้าถึงชาวบ้านเอง ที่ทำให้นายพร้อม บุญฤทธิ์ ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในปี พ.ศ. 2522 และแม้จะได้เป็น ส.ส. แล้ว “หนังพร้อม” ก็ยังคงออกเล่นหนังตะลุงตามวัดโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญคือเล่นแบบการกุศลด้วย ซึ่งยิ่งทำให้คะแนนนิยมของเขาสูงขึ้น

นายสุชาติ แก้วนาโพธิ์ อดีตครูผู้เคยทำงานด้านพิทักษ์สิทธิครูและเป็นกรรมการสหกรณ์ครูพรรคประชาธิปัตย์ ใช้วิธีการหาเสียงในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2529 แบบเคาะประตูบ้าน และเน้นหาเสียงด้วยการแก้ไขปัญหาชาวชุมพรโดยตรง เช่น ปัญหาราคากาแฟ ปัญหาราคามะพร้าว จนทำให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนั้น

6. การพยายามสร้างความเป็นสถาบันให้กับพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยการขยายฐานคะแนนเสียงผ่านทางการจัดตั้งสาขาพรรคไปทั่วประเทศ ซึ่งย่อมส่งผลโดยตรงต่อการสร้างฐาน

³¹ บันทึกการเมืองไทย. น. 953.

คะแนนเสียง และยังเป็นกำลังร่วมเพื่อปลูกฝังกล่อมเกลานโยบาย อุดมการณ์ ตลอดจนความนิยมในพรรคประชาธิปัตย์ผ่านทางสมาชิกพรรคในชุมชนที่มีสาขาของพรรคไปตั้งอยู่ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความนิยมชมชอบพรรคประชาธิปัตย์เหนือพรรคการเมืองอื่น ๆ ในที่นี้ เราจะเห็นได้ว่า พรรคประชาธิปัตย์ได้ให้ความสำคัญกับการขยายสาขาพรรคลงไปในพื้นที่ภาคใต้มากกว่าภาคอื่น ๆ

ตารางที่ 4.6

จำนวนสาขาพรรคประชาธิปัตย์ในแต่ละช่วงเวลา

ปี พ.ศ.	จำนวนสาขาพรรคในแต่ละภาค				
	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
2518	10	19	32	5	66
2529	19	33	39	22	113
2542	23	27	38	42	130
2546	36	36	70	51	193

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และ

สำนักงานกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากตาราง 4.6 จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการขยายสาขาพรรคประชาธิปัตย์มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในพื้นที่ภาคใต้ นับตั้งแต่พรรคประชาธิปัตย์สามารถเริ่มปักธงในพื้นที่ภาคใต้ได้ในปี พ.ศ. 2518 ซึ่งพรรคมีสาขาอยู่เพียง 5 สาขา กับจำนวน ส.ส. ในภาคใต้ที่ได้รับเลือกเข้าสู่สภา ในปีนั้นจำนวน 15 คน จวบจน 11 ปีต่อมา จำนวนสาขาพรรคในภาคใต้เพิ่มขึ้นถึง 4 เท่าตัว เป็น 22 สาขา ควบคู่ไปกับความรุ่งเรืองของพรรคในปี พ.ศ. 2529 ที่ได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่สภาถึง 100 ที่นั่ง และเป็นในพื้นที่ภาคใต้ถึง 36 ที่นั่ง ในขณะที่สัดส่วนการเพิ่มจำนวนสาขาในภาคอื่นเป็นไปอย่างช้า ๆ

กระทั่ง พ.ศ. 2542 จำนวนสาขาของพรรคก็เพิ่มขึ้นอีก 20 สาขาใน สวนทางกับจำนวนสาขาในภาคอีสานและภาคกลาง ซึ่งกลับมีจำนวนสาขาลดลง ในขณะที่พรรคได้รับความนิยมจากคนใต้ในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2539 ถึง 47 ที่นั่ง ก่อนจะชะลอตัวลงในอีก 4 ปีต่อมา เมื่อมีการ

เพิ่มสาขาพรรคขึ้นอีกเพียง 9 สาขาในภาคใต้ และหันกลับไปให้ความสำคัญกับการเพิ่มจำนวนสาขาพรรคในภาคกลางแทน

เราจึงสรุปได้ว่าจากสถิติการขยายสาขาของพรรคประชาธิปัตย์ เป็นตัวบ่งชี้อย่างชัดเจนว่า พรรคได้ให้น้ำหนักในการขยายฐานทางการเมืองไปยังภาคใต้เป็นหลัก เนื่องจากจำนวน ส.ส. ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ จึงมีความจำเป็นต้องตั้งสาขาพรรคขึ้นมาเพื่อรองรับการขยายตัวของความนิยมที่เกิดขึ้น และยังใช้เป็นช่องทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์พรรคและตัวนักการเมืองเองไปในตัว อีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ ปลุกฝัง แนวความคิด นโยบาย อุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ต่อคนในพื้นที่ที่สาขาพรรคตั้งอยู่อีกทางหนึ่งด้วย